

บทที่ 5

อาหารับเอกราช

เค้าโครงเรื่อง

1. สรุปสถานการณ์ของประเทศอาหรับขณะอยู่ภายใต้การปกครองของมหาอำนาจจนกระทั่งได้รับเอกราช

- 1.1 อียิปต์
- 1.2 อิรัก
- 1.3 ทรานส์จอร์แดน
- 1.4 เลบานอน
- 1.5 ซีเรีย

2. ประเทศอาหรับภายหลังได้รับเอกราชและการตระหนักถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. ความอ่อนแอของประเทศอาหรับเอกราชและความสนใจในปัญหาปาเลสไตน์รวมทั้งความพ่ายแพ้ของอาหรับในสงครามปาเลสไตน์

4. สถานการณ์ความไม่มั่นคงของรัฐบาลอาหรับหลังสงครามปาเลสไตน์

- 4.1 อียิปต์และซูดาน
- 4.2 การเมืองในลิเบีย
- 4.3 ซีเรีย
- 4.4 อิรัก
- 4.5 สถานการณ์ในเลบานอน
- 4.6 ความวุ่นวายในแอฟริกาและสงครามในเยเมน

5. ปัญหาระหว่างประเทศอาหรับ

- 5.1 ปัญหาพรมแดน
- 5.2 ปัญหาผู้ลี้ภัยอาหรับ
- 5.3 การโจมตีของอิสราเอล
- 5.4 อียิปต์ประกาศยึดคลองสุเอซ

สาระสำคัญ

1. ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศอาหรับทั้งหลายต่างทยอยกันได้รับเอกราช มีอำนาจอธิปไตยสมบูรณ์ในการปกครองตัวเอง
2. ความอ่อนแอและความแตกแยกระหว่างประเทศอาหรับ ทำให้ไม่สามารถสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
3. ความไม่มั่นคงทางการเมืองของรัฐบาลอาหรับเกิดขึ้นในทุกประเทศ

จุดประสงค์การเรียนรู้

หลังจากศึกษาจบบทที่ 5 แล้ว นักศึกษาสามารถ

1. อธิบายถึงความพยายามของผู้นำอาหรับในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่ประเทศอาหรับ
2. ชี้ให้เห็นถึงสาเหตุและการเข้าไปเกี่ยวข้องในปัญหาปาเลสไตน์ของรัฐบาลอาหรับ ตลอดจนความพ่ายแพ้ของอาหรับในสงครามปาเลสไตน์
3. ระบุถึงประเทศอาหรับต่างๆ ที่ประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมือง และวิธีแก้ปัญหาของผู้นำอาหรับ

การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งให้เห็นการสิ้นสุดยุคการปกครองอันยาวนานของตะวันตก และการเริ่มต้นรัฐอาหรับทั้งหลายที่ต่างก็รวมตัวกันเป็นประเทศชาติ แต่ประเทศอาหรับเหล่านี้แม้จะได้รับเอกราชแต่ยังขาดความชำนาญในการปกครองตัวเอง เปรียบเสมือนนกที่เพิ่งจะเริ่มหัดบิน

สำหรับดินแดนต่างๆ ในคาบสมุทรอาหรับ แม้ว่าจะไม่มีส่วนใดตกอยู่ใต้การปกครองของตะวันตกก็ตาม แต่ก็อยู่ภายใต้อิทธิพลของตะวันตกอย่างเต็มที่ไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจ การจัดระบบด้านการเงิน การดำเนินงานและการพัฒนาทั้งหมด โดยเฉพาะอุตสาหกรรมน้ำมันจนอาจกล่าวได้ว่าชาวอาหรับของคาบสมุทรไม่มีอิสระอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญกว่าก็คืออิทธิพลของตะวันตกที่มีเหนือประวัติศาสตร์การเมือง ทำให้รัฐอาหรับเหล่านี้ทั้งหมดก้าวหน้าและเป็นประเทศอาหรับที่มีชื่อเสียง ดังจะได้กล่าวถึงลักษณะของความเป็นเอกราชของประเทศอาหรับต่างๆ ต่อไป

1. สรุปสถานการณ์ของประเทศอาหรับขณะอยู่ภายใต้การปกครองของมหาอำนาจ จนกระทั่งได้รับเอกราช

1.1 อียิปต์

ดังได้กล่าวแล้วว่าอียิปต์ถูกประกาศให้เป็นดินแดนในอารักขาของอังกฤษเมื่อตอนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 และได้เข้าสู่การทำสัญญากับอังกฤษใน ค.ศ. 1922 ซึ่งตามสัญญานี้อังกฤษ จะให้อิสระภาพแก่อียิปต์อย่างมีเงื่อนไขว่าอังกฤษจะสงวนข้อประเด็นสำคัญ 4 อย่างที่จะยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของอังกฤษ ใน ค.ศ. 1936 สัญญาฉบับดังกล่าวได้รับการปรับปรุงโดยจะให้อียิปต์มีเอกราชในทางปฏิบัติเพิ่มขึ้น และใน ค.ศ. 1937 อียิปต์ได้เข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ อย่างไรก็ตามกองทัพอังกฤษก็ยังคงอยู่ในอียิปต์และตามสายตาของชาวอียิปต์กองทัพเหล่านั้นมีอิทธิพลทำให้อังกฤษเป็นผู้ชี้แนะและตัดสินใจเกี่ยวกับกิจการต่างๆ ของอียิปต์ ใน ค.ศ. 1942 อังกฤษใช้กำลังทหารบังคับตั้งนายกรัฐมนตรีที่อังกฤษเป็นฝ่ายเลือก เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ใกล้จะยุติอียิปต์ก็ประกาศสงครามกับฝ่ายอักษะ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และยังได้ขอรับรองให้อังกฤษถอนกองทัพออกจากไคโรและให้จำกัดการคงอยู่ของกองทหารบริเวณเขตคลองสุเอซ อย่างไรก็ตามกองทัพมหาศาลของอังกฤษก็ยังไม่ถอนออกจากคลองสุเอซ จนกระทั่ง ค.ศ. 1954 และใน ค.ศ. 1956 ทั้งอังกฤษและฝรั่งเศสต่างก็ได้สร้างความพยายามเชิงบังคับในอันที่จะกลับมามีอิทธิพลเหนืออียิปต์อยู่ต่อไป

1.2 อิรัก

อิรักนั้นมีลักษณะคล้ายอียิปต์ กล่าวคือสันนิบาตชาติได้กำหนดให้อิรักเป็นดินแดนในอาณัติภายใต้การปกครองของอังกฤษ อังกฤษได้จัดตั้งรัฐบาลแห่งชาติขึ้นใน ค.ศ. 1921

และแต่งตั้งกษัตริย์ที่ไม่มีชื่อเสียง แต่อยู่ใต้อิทธิพลของอังกฤษ ใน ค.ศ. 1922 อังกฤษให้สัญญาว่าจะตระหนักถึงความสำคัญและอิสรภาพของอิรัก ใน ค.ศ. 1930 อังกฤษทำสัญญากับอิรักโดยให้อิสระเพียงพอแก่อิรักในการเข้าร่วมกับสันนิบาตชาติใน ค.ศ. 1932 อย่างไรก็ตาม อังกฤษก็ยังคงรักษากองทหารของตนไว้ในอิรัก ใน ค.ศ. 1941 อิรักมีรัฐบาลที่สนับสนุนฝ่ายอักษะทำให้อังกฤษ และพันธมิตรอาหรับต้องแทรกแซงเพื่อจัดตั้งรัฐบาลใหม่อันประกอบไปด้วยบุคคลที่สนับสนุนอังกฤษ ดังนั้นใน ค.ศ. 1943 อิรักจึงประกาศสงครามกับฝ่ายอักษะและเข้าร่วมในองค์การสหประชาชาติ ใน ค.ศ. 1946 ได้มีความพยายามของทั้งสองฝ่าย (อังกฤษและอิรัก) เพื่อที่จะเจรจาทำสัญญากันใหม่ แต่ความพยายามดังกล่าวก็ทำให้เกิดการจลาจลในแบกแดด ฐานะของอังกฤษในอิรักก็ยังคงปลอดภัย เพราะมีกษัตริย์อิรักที่สนับสนุนอังกฤษและผู้นำทางการเมืองของอิรักที่ฉลาดคือ นูรี ซาอิด (Nuri Said) ใน ค.ศ. 1955 อังกฤษกับอิรักทำสัญญาแบกแดด มีผลให้อังกฤษต้องสละตำแหน่งผู้ปกครองของตนออกจากอิรัก

1.3 ทรานส์จอร์แดน

ทรานส์จอร์แดนมีความสำคัญต่ออังกฤษมากในด้านการค้า ใน ค.ศ. 1922 อังกฤษได้แยกทรานส์จอร์แดนออกจากดินแดนอาณัติปาเลสไตน์ และมอบให้อยู่ภายใต้การปกครองของอามิร अबดุลลาห์ (Amir Abdullah) ใน ค.ศ. 1946 อังกฤษประกาศให้ทรานส์จอร์แดนเป็นอิสระ แต่ในทางปฏิบัติแล้วยังขึ้นอยู่กับอังกฤษโดยเฉพาะในด้านการเงินและผู้นำกองทัพก็เป็นชาวอังกฤษ อย่างไรก็ตามการที่ทรานส์จอร์แดนยังคงอยู่ใต้อิทธิพลของอังกฤษดังกล่าวได้ทำให้เกิดความไม่พอใจในหมู่ประชาชนโดยเฉพาะชนชั้นกลาง ดังนั้นจึงเกิดการจลาจลเพื่อขับไล่กลุบบ์ ปาชา (Glubb Pasha) นายพลชาวอังกฤษซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากองทัพอาหรับระหว่าง ค.ศ. 1939-1956 ใน ค.ศ. 1956 ทรานส์จอร์แดนเป็นอิสรภาพและพยายามที่จะหาแหล่งอื่นที่จะช่วยสนับสนุนด้านการเงิน ทรานส์จอร์แดนจึงหันไปหาอียิปต์และซาอุดีอาระเบีย แต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จ ในที่สุดจึงหันไปแสวงหาจากสหรัฐอเมริกา

1.4 เลบานอน

ใน ค.ศ. 1920 เลบานอนเป็นดินแดนในอาณัติของฝรั่งเศสและพอใจในนโยบายขยายเลบานอนของฝรั่งเศสเพราะทำให้พื้นที่ของประเทศเพิ่มมากขึ้น ใน ค.ศ. 1926 มีรัฐธรรมนูญสำหรับการปกครองและได้รับการแก้ไขถึง 2 ครั้ง จนกระทั่ง ค.ศ. 1932 จึงเลิกใช้รัฐธรรมนูญดังกล่าว ฝรั่งเศสจัดตั้งรัฐบาลเลบานอนแต่มีอำนาจอยู่ในเขตจำกัด ใน ค.ศ. 1937 ได้มีการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นอีก ในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ฝรั่งเศสยังคงปฏิบัติอยู่เบื้องหลังกิจกรรมทางการเมืองของชาวเลบานอน ในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1940 สัญญามิตรภาพระหว่างฝรั่งเศสและเยอรมนี (Franco-German armistice) มีผลทำให้เลบานอนและซีเรียตกอยู่ภายใต้รัฐบาลวิชี (Vichy government) และอีก 1 ปีต่อมาทั้งเลบานอนและซีเรียก็ถูกบุกกร

โดยกองกำลังทหารร่วมระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสอิสระ ในช่วงเวลาดังกล่าวเลบานอนได้รับ สัญญาเรื่องเอกราช และสัญญาก็มีการกล่าวซ้ำและยืนยันอีกครั้งหนึ่ง ในหลาย ๆ รูปแบบจนกระทั่ง ใน ค.ศ. 1945 เมื่อฝรั่งเศสถอนกองทหารออกจากเลบานอน เลบานอนจึงได้เข้าร่วมเป็น สมาชิกขององค์การสหประชาชาติ

1.5 ซีเรีย

ในซีเรียมีลักษณะคล้ายเลบานอน คือถูกปกครองโดยฝรั่งเศส แต่ในทางปฏิบัติ ซีเรียมีความขมขื่นมากกว่าเลบานอน ซีเรียมิได้ถูกขยายให้ใหญ่กว่าเดิมเหมือนที่ฝรั่งเศสทำใน เลบานอนใน ค.ศ. 1920 ตรงกันข้ามซีเรียถูกบุกรุกและถูกแบ่งออกเป็นรัฐเล็ก ๆ น้อย ๆ ใน ค.ศ. 1924-1925 ชาวดรูซ (Druz) และกลุ่มชนอื่น ๆ ของซีเรียปฏิบัติต่อต้านการปกครองของฝรั่งเศส ฝรั่งเศสตอบโต้โดยการระเบิดหมู่บ้านและสาตยงเมืองดามัสกัส 2 ครั้ง ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1925 และในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1926 ใน ค.ศ. 1928 ฝรั่งเศสตั้งสภาร่างรัฐธรรมนูญขึ้นในดามัสกัส และเริ่มใช้รัฐธรรมนูญใน ค.ศ. 1930 แต่กว่าจะใช้ได้ผลจริงๆ ก็คือใน ค.ศ. 1932 ใน ค.ศ. 1936 เกิดการจลาจลที่รุนแรง ฝรั่งเศสยึดรูปแบบของสัญญาที่อังกฤษทำกับอิรักและอียิปต์ กล่าวคือ ซีเรียได้เข้าเป็นสมาชิกของสันนิบาตชาติ แต่ฝรั่งเศสยังคงมีกองทหารอยู่ อย่างไรก็ตามฝรั่งเศส เองก็ปฏิเสธที่จะให้การรับรองสัญญาดังกล่าว

ซีเรียคล้ายกับเลบานอนอย่างหนึ่งคือ ใน ค.ศ. 1941 ถูกบุกรุกโดยกองกำลัง ร่วมระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสอิสระและได้รับคำสัญญาเรื่องเอกราชเช่นเดียวกับเลบานอนแต่ การร่างรัฐธรรมนูญยังช้าอยู่จึงสร้างความไม่พอใจให้แก่ชาตินิยม ความโกรธของนักชาตินิยม ซีเรียได้ระเบิดลุกเป็นไฟในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1945 การจลาจลอย่างรุนแรงมีอยู่ทั่วไปตาม เมืองสำคัญ ๆ ฝรั่งเศสได้ตอบด้วยการโจมตีและวางระเบิดดามัสกัสและเมืองอื่น ๆ ต่อมาในวันที่ 1 มิถุนายน ค.ศ. 1945 อังกฤษสั่งให้ฝรั่งเศสหยุดการกระทำทางทหารทั้งหมดและให้ถอนกอง ทหารออกจากซีเรีย ในที่สุดซีเรียได้รับเอกราชและเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 1

เหตุใดเลบานอนจึงพอใจนโยบายการปกครองของฝรั่งเศสขณะที่ซีเรียไม่พอใจ

2. ประเทศอาหรับภายหลังได้รับเอกราชและการตระหนักถึงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

ประเทศอาหรับทั้งหลายต่างก็ตระหนักถึงประเด็นสำคัญอย่างหนึ่งสำหรับพวกเขานั้นคือ ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาหรับ และด้วยความสนับสนุนของอังกฤษ ใน ค.ศ. 1945 จึงได้ก่อตั้งสันนิบาตอาหรับ (Arab League) ขึ้น ดังจะเห็นได้จากการที่แอนโทนี อี เดน (Anthony Eden) ได้กล่าวสุนทรพจน์ในที่สาธารณะที่แมนชั่น เฮ้าส์ (Mansion House) กระตุ้นให้อาหรับพิจารณาว่าอังกฤษเป็นผู้สนับสนุนความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาหรับอย่างแท้จริง โดยกล่าวว่า

“อังกฤษมีมิตรภาพที่เป็นประเพณีอันยาวนานกับอาหรับ...ดูเหมือนว่าความผูกพันด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมระหว่างประเทศอาหรับทั้งหลาย และความผูกพันทางการเมืองจะต้องได้รับการเสริมสร้างให้เข้มแข็งมากขึ้น รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะให้ความสนับสนุนอย่างเต็มที่ต่อแผนการที่จะปรับปรุงทุกสิ่งทุกอย่าง...”¹

นาห์ฮัส ปาชา (Nahhas Pasha) นายกรัฐมนตรีอียิปต์และผู้นำพรรควัลด์ ก็ได้กล่าวถึง “ความผูกพันซึ่งได้เชื่อมเราต่อประชาชนอาหรับและตะวันออกจะเพิ่มมากขึ้นและเข้มแข็งมากขึ้น...”

ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1943 เมื่อรัฐบาลอิรักกลับเป็นฝ่ายเดียวกับอังกฤษและได้ประกาศสงครามต่อฝ่ายอักษะซึ่งเป็นศัตรูของอังกฤษ ก็ยิ่งกระตุ้นให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในหมู่อาหรับมากขึ้น ดังนั้น นูรี ซาอิด (Nuri Said) นายกรัฐมนตรีอิรักได้เสนอให้มีการก่อตั้งประเทศใหม่อันประกอบด้วย ซีเรีย เลบานอน ทรานส์จอร์แดน และปาเลสไตน์ ตามแผนการณักรทเตอร์ ซีเรีย (Greater Syria) แต่ก็ไม่เป็นที่ตกลงกัน ในที่สุดภายหลังการปรึกษาหารือ และการเจรจาระหว่างผู้นำอาหรับทั้งหมด ผู้แทนอาหรับและผู้แทนชุมชนอาหรับแห่งปาเลสไตน์ก็ได้มาประชุมกันในเดือนกันยายน ค.ศ. 1944 ที่เมืองอเล็กซานเดรียในอียิปต์และตกลงที่จะก่อตั้งสันนิบาตประเทศอาหรับ (League of Arab States) ขึ้น

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งให้เห็นการเริ่มต้นที่แท้จริงของเอกราช และการรักษาสีทิวของตนเองในประเทศอาหรับทั้งหลาย พร้อมกับการสลายตัวและการจากไปของกองกำลังทหารซึ่งได้ถูกสร้างขึ้นในดินแดนอาณัติทั้งหลายเหล่านั้น รัฐบาลแห่งชาติที่ได้ก่อตั้งขึ้นใหม่มีอำนาจที่แท้จริงและมีความรับผิดชอบมากกว่าที่เคยมีมา

อย่างไรก็ตามเมื่อถึงประเด็นนี้ ประเด็นที่ประเทศอาหรับทั้งหลายได้รับเอกราช และ

¹Don Peretz, *The Middle East Today*. (New York : Holt, Rinehart and Winston, 1978), p.172.

วัตถุประสงค์เดิม คือการต่อสู้แห่งชาติเพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่ตรงประเด็น ทั้งๆ ที่มีความคิดในการรวมตัวกัน แต่ประเด็นใหม่ของลัทธิชาตินิยมอาหรับกลับไม่ได้อยู่ที่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน กล่าวคือเมื่อถึงจุดนี้รัฐบาลอาหรับทั้งหมดกระหายที่จะแสวงหาความรับผิดชอบ ซึ่งความกระหายนี้มีแรงกดดันผสมผสานกับกลิ่นไอของลัทธิชาตินิยมซึ่งได้นำรัฐบาลอาหรับให้มุ่งความสนใจไปที่ประเด็นเดียวกัน นั่นคือ ปัญหาปาเลสไตน์

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 2

เหตุใดจึงกล่าวถึงความพยายามของรัฐบาลอาหรับในการต่อสู้เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกลับกลายเป็นเรื่องที่ไม่ตรงวัตถุประสงค์

3. ความอ่อนแอของประเทศอาหรับเอกราชและความสนใจในปัญหาปาเลสไตน์ รวมทั้งความพ่ายแพ้ของอาหรับในสงครามปาเลสไตน์

อันที่จริง ความสนใจของอาหรับที่มีต่อปัญหาปาเลสไตน์มีมานานแล้ว ตั้งแต่ช่วงก่อนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 จะเห็นได้ว่ารัฐบาลอาหรับทั้งหลายได้เกี่ยวข้องกับอย่างลึกซึ้งในปัญหาและในการปรึกษากับรัฐบาลอังกฤษ ในที่ประชุมองค์การสหประชาชาติ และในประเทศอาหรับเอง ผู้นำทางศาสนาอิสลามก็ได้ประกาศสงครามศักดิ์สิทธิ์ กองทัพขนาดใหญ่ซึ่งสนับสนุนโดยรัฐบาลอาหรับทั้งหลายประกอบด้วยสงครามศักดิ์สิทธิ์ กองทัพขนาดใหญ่ซึ่งสนับสนุนโดยรัฐบาลอาหรับทั้งหลายประกอบด้วยกำลังประมาณ 6 หรือ 7 พันคน ก็หลั่งไหลเข้าสู่ปาเลสไตน์ซึ่งยังคงเป็นดินแดนในอาณัติของอังกฤษ และเมื่อเกิดเหตุการณ์รุนแรงคือการฆ่าหมู่ที่เมืองเดียร์เยซิน (Yasin) ในปาเลสไตน์จากการกระทำของยิว ทำให้ประชาชนอาหรับตามหมู่บ้านเกือบทั้งหมดถูกฆ่า รัฐบาลอาหรับทั้งหลายตระหนักถึงโชคชะตาของชุมชนอาหรับปาเลสไตน์ และกระตุ้นอาหรับทั้งหมดในทุกหนทุกแห่งเรียกร้องให้รัฐบาลของตนลงมือจัดการอย่างใดอย่างหนึ่งกับชาวยิวในปาเลสไตน์ เพื่อช่วยเหลือชาวอาหรับปาเลสไตน์

ในวันที่ ๑4 พฤษภาคม ค.ศ. 1948 เมื่อปาเลสไตน์พ้นจากการเป็นดินแดนในอาณัติของอังกฤษและยิวก็ได้ประกาศก่อตั้งเป็นประเทศอิสราเอลขึ้นแทน รัฐบาลอาหรับทั้งหลายต่างพยายามกระตุ้นการตัดสินใจของตนเองให้เข้าแทรกแซง อย่างไรก็ตามไม่มีรัฐบาลอาหรับรัฐบาลใดที่พร้อมอย่างแท้จริงที่จะกระทำเช่นนั้น กองกำลังที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดก็เป็นของทรานส์จอร์แดน แต่ก็ประกอบด้วยกองทัพเพียง 4 กองเท่านั้น พร้อมกับเสบียงต่าง ๆ เพียงเล็กน้อยและอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของข้าราชการอังกฤษ ไม่มีฐานทัพที่ดีการขนส่งก็ไม่ดี ส่วนกองทัพของประเทศอาหรับอื่นๆ ก็มีอาวุธที่ไม่มีประสิทธิภาพและทหารอ่อนการฝึกฝน ยิ่งกว่านั้นการบังคับบัญชาของพวกเขาก็ไม่เข้มแข็งและยังเป็นศัตรูกันเอง รัฐบาลอาหรับแต่ละประเทศต่างก็มี

ความสงสัยซึ่งกันและกัน อียิปต์กลัวความทะเยอทะยานของพระเจ้าอับดุลลาห์แห่งทรานส์จอร์แดนที่จะยึดเอาปาเลสไตน์ จึงพยายามตัดผลประโยชน์ของทรานส์จอร์แดนโดยการยึดทหารจำนวนหนึ่งไว้

อย่างไรก็ตาม เมื่อตอนที่เกิดการรบระหว่างยิวและอาหรับในปาเลสไตน์ใน ค.ศ. 1948 นั้น กองกำลังทหารของอียิปต์ ทรานส์จอร์แดน ซีเรีย เลบานอน และอิรักก็ถูกส่งไปสู่ปาเลสไตน์เพื่อต่อสู้กับยิวที่นั่น ภายหลังจากต่อสู้ประมาณ 1 เดือน ประเทศอาหรับตกลงที่จะพักรบซึ่งองค์การสหประชาชาติเป็นผู้ดำเนินการเจรจา การต่อสู้ในเวลา 1 เดือนดังกล่าวมาฝ่ายอิสราเอลดูเหมือนว่าจะมีความเข้มแข็งอย่างแท้จริง แต่รัฐบาลอาหรับก็ประกาศว่าพวกตนมีกำลังมาก ทำให้ประชาชนมีความหวังว่าจะได้รับชัยชนะ และรัฐบาลอาหรับก็ปฏิเสธที่จะขยายเวลาการพักรบ

การต่อสู้ระเบิดขึ้นอีกครั้งในวันที่ 8 กรกฎาคม แต่กองทัพอาหรับไม่มีความเป็นระเบียบและไม่มีแม้แต่แผนการณ์ธรรมดาสำหรับการต่อสู้ กองกำลังของอิสราเอลใช้เวลาเพียง 10 วัน ในการขยายเขตยึดครองให้กว้างขวางมากขึ้นก่อนที่จะมีการพักรบครั้งที่ 2 ระหว่างการหยุดพักรบ รัฐบาลอาหรับทั้งหมดนอกจากทรานส์จอร์แดนได้ประกาศตั้ง "รัฐบาลอาหรับปาเลสไตน์" (Arab Government of All Palestine) ในเดือนกันยายน ส่วนทรานส์จอร์แดน ก็ได้ประกาศตั้งคู่แข่งคือ เนชันแนลคองเกรส (National Congress) การแตกแยกอย่างเห็นได้ชัดระหว่างรัฐบาลของพระเจ้าฟารูกแห่งอียิปต์ และพระเจ้าอับดุลลาห์แห่งทรานส์จอร์แดนได้กระตุ้นการบังคับบัญชากำลังทหารของอิสราเอลให้รวบรวมกำลังทั้งหมดต่อต้านกำลังของอียิปต์มากยิ่งขึ้น และภายหลังชัยชนะความเหนือกว่าทางอากาศในเดือนตุลาคมอิสราเอลก็ยึดได้ดินแดนภาคใต้ที่เคยเป็นดินแดนในอาณัติมาก่อน ต่อมาในวันที่ 22 ตุลาคม มีการประกาศหยุดยิงในเขตแดนภาคใต้ แต่ในวันดังกล่าวได้มีการต่อสู้เกิดขึ้นในเลบานอนทางภาคเหนือ ขณะเดียวกันพระเจ้าอับดุลลาห์ก็ได้รับการประกาศแต่งตั้งให้เป็นกษัตริย์แห่งปาเลสไตน์โดยผู้สนับสนุนพระองค์ แต่การประกาศดังกล่าวนำไปสู่ปฏิกิริยาที่รุนแรงในประเทศอาหรับอื่น ๆ และอีกครั้งหนึ่งที่อิสราเอลเข้าโจมตีอียิปต์และเข้าแทรกแซงประเทศอาหรับอื่น ๆ ด้วยในวันเดียวกันดังกล่าว

ในไคโร มีเสียงโวยวายของประชาชนแสดงความไม่พอใจ แรกทีเดียวประชาชนต่อต้านโดยตรงต่อชาวต่างชาติ และแล้วความไม่พอใจก็แสดงสู่รัฐบาลที่ไม่มีประสิทธิภาพ ในวันที่ 28 ธันวาคม สมาชิกคนหนึ่งของสมาคมมุสลิมบราเธอร์ฮูด (Muslim Brotherhood) ของอียิปต์ได้ลอบฆ่านายกรัฐมนตรีและตามมาด้วยการจลาจล อังกฤษจึงประกาศว่าจะนำสัญญา ค.ศ. 1936 มาใช้เพื่อเข้าแทรกแซงอียิปต์ในกรณีที่เกิดความไม่สงบ นอกเสียจากว่าอิสราเอลจะถอนกำลังออกจากอียิปต์ และเกิดความสงบมั่นคงขึ้นภายในประเทศ เหนือสิ่งอื่นใดรัฐบาลอียิปต์ปรารถนาที่จะหลีกเลี่ยงให้พ้นจากการแทรกแซงของอังกฤษจึงแจ้งต่อองค์การสหประชาชาติว่าอียิปต์พร้อมแล้วสำหรับการเจรจาเรื่องการพักรบ

ในต้น ค.ศ. 1949 จึงได้มีการเจรจาตกลงหยุดพักรบระหว่างอิสราเอลและประเทศอาหรับที่แตกแยก ในขณะที่มีการเจรจาตกลงกันนั้น รัฐบาลอิรักก็ได้ถอนกำลังของตนออกจากปาเลสไตน์ ขณะที่กองกำลังของทรานส์จอร์แดนเคลื่อนเข้ามา ด้วยเหตุนี้เองรัฐบาลทรานส์จอร์แดนซึ่งอยู่ภายใต้การข่มขู่ของสงครามจึงถูกบังคับให้ยกดินแดนให้แก่อิสราเอล ส่วนรัฐบาลซีเรียไม่สามารถเจรจาทำสัญญาพักรบได้จนกระทั่งเดือนเมษายน เมื่อประเทศอื่นๆ ได้ตกลงทำสัญญากันเรียบร้อยแล้ว ทั้งนี้เพราะได้มีการเดินขบวนและการจลาจลอย่างรุนแรงมีผลทำให้รัฐบาลซีเรียสิ้นสุดอำนาจและนำไปสู่การทำรัฐประหารโดยฝ่ายทหาร รัฐบาลทหารของซีเรียเกือบจะเป็นเหตุให้กองทัพของจอร์แดนและอิรักเข้าแทรกแซง

อย่างไรก็ตาม อาจสรุปได้อย่างง่ายตายว่าประเทศอาหรับทั้งหลายพ่ายแพ้ในสงครามปาเลสไตน์

นักวิพากษ์วิจารณ์ต่างก็ตั้งคำถามเป็นทำนองเดียวกันว่า “อาหรับพ่ายแพ้ เป็นไปได้อย่างไร” รัฐบาลของอาหรับทั้งหลายเป็นผู้ก่อตั้งอิสลาม เป็นผู้มีชัยชนะถึงครึ่งโลก กาลิฟแต่ละองค์ได้แสดงให้เห็นถึงความสว่างไสวของอารยธรรมอิสลาม ขณะที่ยุโรปนอนหลับอยู่ในความไม่รู้อะไรเลยแห่งยุคมืด ความมีชื่อเสียงทางวรรณคดี และภาษาอันไพเราะ ซึ่งได้รับคำยกย่องชื่นชมจากทั่วโลก แต่ในเวลาหนึ่งในสายตาของประชาชนอาหรับ ประเทศกำลังปราศจากพลกำลังอำนาจล้าหลังและคอร์รัปชัน จากการค้นพบดังกล่าวทำให้ประชาชนตกตะลึงและชอกช้ำขมขื่นมานานนับ 10 ปี ประชาชนจำนวนมากพยายามหาข้อยกโทษให้แก่รัฐบาลทั้งหลาย แต่กล่าวโทษว่าเป็นเพราะลัทธิจักรวรรดินิยม รัฐบาลเป็นเพียงตุ๊กตาเท่านั้นที่ถูกทิ้งให้อยู่เบื้องหลังทำให้รัฐบาลมีสภาพผุพัง กองทัพอาหรับก็ปราศจากคุณค่าขณะที่อิสราเอลเป็นแนวหน้าสำหรับการรวมกันของมหาอำนาจใหญ่ ซึ่งอาหรับไม่สามารถที่จะทำลายการรวมตัวกันนี้ได้ การทำสงครามโดยการโฆษณาชวนเชื่อทางวิทยุกระจายเสียง ทำให้อาหรับแต่ละประเทศต่างก็โจมตีดำเนินซึ่งกันและกัน เพื่อทำให้อีกประเทศหนึ่งพ่ายแพ้ในปาเลสไตน์ การโจมตีในลักษณะดังกล่าวเริ่มในปลายปี ค.ศ. 1948 และ ค.ศ. 1960 ภาพอย่างธรรมดาๆ ของตะวันออกกลางก็ยังมีลักษณะเหมือนเดิม อาหรับจำนวนมากตำหนิตะวันตก และประณามอิสราเอลว่าเป็นเวทียุทธภัยของลัทธิจักรวรรดินิยม เป็นลูกเลี้ยงของตะวันตก และผู้เลียนแบบตะวันตก และได้รับความอับอายจากความน่ากลัวของนาซี ในที่สุดความต้องการของอาหรับก็คือการแก้แค้นยิวและขับไล่ยิวออกไปจากตะวันออกกลาง

ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างขมขื่นถึงสาเหตุของความล้มเหลวของอาหรับ จากนักการทูต นักหนังสือพิมพ์ และนักการเมืองหลายต่อหลายคน ดังข้อความต่อไปนี้

“ประเทศอาหรับ 7 ประเทศประกาศสงครามต่อพวกไซออนนิสต์ ในปาเลสไตน์ ขณะที่ประเทศปราศจากกำลังอำนาจ แต่ผู้แทนอาหรับก็ยังย่ำเตือนว่าถ้ามีการตัดสินใจแล้ว ประเทศ

อาหารับและประชาชนจะต้องกระทำ คำประกาศสงครามดูเหมือนจะหลุดออกมาจากปากของผู้แทนอาหารับในการประชุมสันนิบาตอาหารับ แต่เมื่อการกระทำมาถึงก็ทำด้วยความจำเป็น ปืนยังคงปราศจากเสียง ปืนเป็นสนิม หัก ผุ ง่ายต่อการงอโค้งและยุ่งยากไม่มีระเบียบ ลูกกระเบิดใช้การไม่ได้และไม่สามารถทำลายใคร”²

นอกจากนั้นยังมีการวิจารณ์อย่างขมขื่นโดยชาวปาเลสไตน์คนหนึ่งชื่อ มุซา อลามิ (Musa Alami) ซึ่งเป็นคนสำคัญที่ช่วยก่อตั้งสันนิบาตอาหารับความว่า

“ในการเผชิญหน้ากับศัตรู อาหารับมิใช่ประเทศเดียว แต่เป็นการรวมกันของประเทศเล็ก ๆ เป็นกลุ่ม ๆ ไม่ใช่ชาติ แต่ละประเทศก็กลัวกันเอง ฝึามองซึ่งกันและกันอย่างขุ่นเคือง สิ่งที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาและเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดนโยบาย มิใช่เพื่อการรบชนะสงคราม และมิใช่เพื่อการทำให้ปาเลสไตน์ปลอดภัยจากศัตรู แต่สิ่งที่พวกเขาต้องการซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังการต่อสู้ นั่นคือ ใครจะเป็นคนสำคัญที่สุดในปาเลสไตน์ หรือการผนวกปาเลสไตน์ไว้กับประเทศตน และที่สำคัญคือ ทำอย่างไรพวกเขาจึงจะทำให้ความทะเยอทะยานของผู้นำแต่ละคนบรรลุความสำเร็จได้อย่างแท้จริง แต่จุดมุ่งหมายที่พวกเขาประกาศออกมาก็คือ การช่วยให้ปาเลสไตน์พ้นภัย และยิ่งพูดอีกว่าเมื่อปาเลสไตน์พ้นภัยแล้ว ประชาชนของปาเลสไตน์จะเป็นผู้กำหนดโชคชะตาของตนเอง นั่นเป็นการพูดโดยใช้ลิ้นเท่านั้น แต่ในใจของพวกเขารับทั้งหลายปรารถนาที่จะได้มันมาไว้กับตน และแล้วทุกคนต่างก็รีบหาทางป้องกันไม่ให้อีกประเทศหนึ่งเข้าไปเป็นใหญ่ ปาเลสไตน์แม้ว่าจะไม่มีอะไรเหลือ นอกจากกองขยะและกระดูก”³

หนังสือพิมพ์หลายฉบับบรรจุข้อความที่เต็มไปด้วยการตำหนิติเตียนอย่างขมขื่นต่อด้านรัฐบาลอาหารับ ดังเช่นในหนังสือ “ปรัชญาของการปฏิวัติ” (Philosophy of the Revolution) ซึ่งเขียนโดย เกมาล อับดุล นัสเซอร์ (Gamal Abdul Nasser) ซึ่งเป็นชาวอียิปต์ได้เขียนไว้ว่า

“ในปาเลสไตน์ ฉันพบเพียงเพื่อนเท่านั้นที่มีส่วนร่วมในการทำงานเพื่ออียิปต์แต่ในอียิปต์ฉันยังได้พบความคิดที่ทอแสงสาดไปตามถนนข้างหน้า ฉันยังจำวันที่ฉันใช้ในการแก้ไขปัญหของเรา เมืองฟาลุกา (Falougha) ถูกล้อมและศัตรูก็เอาปืนยิง และทิ้งระเบิดเราถูกทำให้พ่ายแพ้ ถูกทำให้เข้าสู่สงครามโดยไม่ได้เตรียมตัว เราอยู่โดยไม่มีอาวุธ ฉันพบว่าสิ่งที่กำลังเกิดขึ้นในปาเลสไตน์ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากรูปภาพย่อขนาดเล็กของสิ่งที่ได้เกิดขึ้นในอียิปต์เมืองแม่ได้มัลล้อมรบกวนเราด้วยความยุ่งยากต่างๆ เท่าๆ กับการถูกทำลายโดยศัตรูเมืองแม่โงงและผลักดันให้เราต่อสู้โดยไม่ได้เตรียมตัว ความกระหาย เล่ห์อุบาย กิเลสตัณหาของเมืองแม่ได้ทำให้อียิปต์ต้องตกอยู่ภายใต้เสียงปืน”⁴

²Ibid., p. 175

³Middle East Journal, 3 (1949), p. 385.

⁴Ibid., p. 386

สงครามปาเลสไตน์สิ้นสุดลงด้วยชัยชนะของอิสราเอลและด้วยความปวดยุทธวิธีของ
ของโลกอาหรับ ในขณะที่เดียวกันความปั่นป่วนวุ่นวายก็เกิดขึ้นแก่โลกอาหรับโดยทั่วไป

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 3

เหตุใดรัฐบาลอาหรับทั้งหลาย จึงเข้าแทรกแซงปาเลสไตน์ และรัฐบาลเหล่านั้นมี
ความร่วมมือเพียงใด

4. สถานการณ์ความไม่มั่นคงของรัฐบาลอาหรับหลังสงครามปาเลสไตน์

4.1 อียิปต์และซูดาน

ในอียิปต์ ในวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1948 มีความพยายามเพื่อฆาตกรรม
นายกรัฐมนตรีคนก่อนที่ชื่อ นาร์ซัส ปาชา ในวันที่ 13 พฤศจิกายน มีการวางระเบิดโรงพยาบาล
ต่อมาในวันที่ 28 พฤศจิกายน ผู้นำหลายคนของกลุ่มมุสลิม บราเธอร์ฮูด ถูกจับและในวัน
เดียวกันตำรวจก็ยิงกราดใส่ผู้เดินขบวนในเมืองหนึ่งในต่างจังหวัด ในวันที่ 4 ธันวาคม หัวหน้า
ตำรวจที่เมืองไคร์ถูกฆ่าโดยระเบิดมือและในวันที่ 28 เดือนเดียวกันมีการฆาตกรรมนายกรัฐมนตรี
ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ผู้นำคนหนึ่งของมุสลิมบราเธอร์ฮูดก็ถูกฆ่า การจลาจล การระเบิด
และการข่มขู่เกิดขึ้นเป็นประจำทุก ๆ วัน และมีเรื่องที่น่าสนใจ คือการหย่าร้างระหว่างพระเจ้า
ฟารุกและพระมเหสี ขณะเดียวกันก็มีการต่อสู้กันอย่างเปิดเผยในรัฐสภาอียิปต์ ในเรื่องภาษีราย
ได้ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1949 ในเดือนมกราคม ค.ศ. 1950 มีการเลือกตั้งทั่วไป และพรรค
วฟต์ได้รับชัยชนะ พรรคนี้ได้หลุดพ้นจากการบริหารงานระหว่างเกิดสงครามปาเลสไตน์ เมื่อ
พรรควฟต์เข้าจัดตั้งรัฐบาลก็ให้สัญญาแก่ประชาชน ถึงแผนการปฏิรูปขั้นพื้นฐานโดยเฉพาะ
อย่างยิ่งการศึกษาของประชาชนทั้งหมดซึ่งไม่เคยมีมาก่อน นอกจากนั้นรัฐบาลยังได้สัญญาที่จะ
ส่งเสริมให้กองทัพมีความทันสมัย และที่สำคัญคือ การปฏิรูปอุตสาหกรรม การประกาศเหล่านี้
เป็นแผนการที่ดีเด่นและท้าทาย ทำให้ประชาชนตื่นเต้น เพราะพรรควฟต์ทั้ง ๆ ที่คอร์รัปชันแต่ก็
ยังคงมีการรวมตัวกันที่มีพลังอำนาจ และยังถ้าเปรียบเทียบกับรัฐบาลที่เต็มไปด้วยกิเลสตัณหาของ
ปี ค.ศ. 1920 พรรควฟต์ดูจะได้เปรียบมากกว่า

ในการประชุมเรื่องสังคมสงเคราะห์ในไคโร ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1950 รัฐบาล
ตระหนักดีว่ามีความผิดพลาดในสังคมอาหรับมาช้านาน ความจนและความล้าหลังเป็นผลโดย
ตรงของสังคมอาหรับ และรัฐบาลต้องแก้ไขถ้ารัฐบาลมีความตั้งใจและมีความฉลาดพอ รัฐมนตรี
อียิปต์ผู้หนึ่งกล่าวว่า

“เรื่องนี้เป็นหน้าที่ของประเทศ เวลาได้ล่วงเลยไปแต่การให้บริการแก่สังคมน้อยมาก
ความรับผิดชอบของประเทศทั้งหลายได้พัฒนาขึ้น หน้าที่สำคัญของประเทศก็คือการให้ความ

ปลอดภัย ให้การกินดีอยู่ดีแก่ประชาชน จัดหางานให้ทำพร้อมค่าจ้างที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต การให้บริการด้านสาธารณสุข การศึกษา การรักษาพยาบาล ที่อยู่อาศัยและอื่นๆ ทั้งหมดนี้เป็น ความรับผิดชอบสูงสุดของรัฐบาล”⁵

อย่างไรก็ตาม การยอมรับในความรับผิดชอบของรัฐบาลและความเป็นไปได้ ได้ก่อให้เกิดคำถามต่อไปก็คือ ความจริงถ้าการพัฒนาถูกกระทำขึ้นอย่างเป็นไปได้ และถ้าความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนเป็นความรับผิดชอบสูงสุดของประเทศแล้ว แต่เหตุใดรัฐบาลที่ผ่านมาจึงอ่อนแอ ขาดการพัฒนาและต่ำต้อย ทำให้ประชาชนสิ้นหวัง ถ้าการพัฒนาเป็นไปได้ในปัจจุบันแล้วเหตุใดอดีตจึงเป็นไปได้ไม่ได้ และถ้าปัจจุบันเป็นไปได้ก็ควรจะเป็นไปได้เร็วกว่า ถ้าหากว่ามีการปูพื้นฐานที่ดีในอดีต อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศจะเป็นความจริงหรือเป็นเพียงคำพูดของที่ประชุมเท่านั้น การทำงานสามารถดำเนินได้โดยรัฐสภาซึ่งเป็นตัวแทนของกลุ่มชนเหล่านั้นในสังคม แต่ก็ยังมีเจ้าของที่ดินและหัวหน้าเผ่าซึ่งเป็นผู้ขัดขวางต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นเรื่องที่ถกเถียงกันทางการเมือง ในหนังสือพิมพ์ ในกองทัพ ในสภาภาพ และในหมู่นักศึกษา

ในการโต้ตอบต่อความรู้สึกซึ่งอยู่เบื้องหลังคำถามเหล่านั้น รัฐบาลวู้ดได้ออกกฎหมายลงโทษนักหนังสือพิมพ์ ถ้าพิมพ์แม้แต่ข่าวที่เกี่ยวกับเจ้าของที่ดินชาวอียิปต์ที่รวยที่สุดหรือเรื่องเกี่ยวกับราชวงศ์ โดยไม่ได้รับอนุญาตจากรัฐบาล กฎหมายนี้ออกในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1950 โดยจะลงโทษจำคุก 1 ปีและปรับ เนื่องจากมีการตรวจสอบอย่างเข้มงวด หนังสือพิมพ์กลัวถูกสั่งปิดจึงลดการโจมตีรัฐบาล ชาวบ้านตามหมู่บ้านไม่รู้หนังสือและไม่รู้เรื่องโลกภายนอกก็ช่วยแบ่งเบาการต่อต้านรัฐบาลลงได้ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น การคมนาคมที่สะดวกสบายและการขยายการศึกษาได้ทำให้ความคิดใหม่ ความหวังใหม่หลังไหลออกจากเมืองไปสู่หมู่บ้าน ความไม่รู้เรื่องโลกภายนอกก็จะมีอีกต่อไป แต่ความยากจนยังคงอยู่ ความยากจนกับความไม่รู้หนังสืออาจไม่มีอันตรายสำหรับรัฐบาล แต่ความยากจนกับการศึกษาเป็นอันตรายอย่างแน่นอน

ตัวชาวนาเองไม่ได้ทำอะไรที่จะเป็นการโค่นล้มระบบการปกครอง แต่ในชนชั้นปกครอง การแบ่งแยกเห็นได้ชัด นักศึกษาได้เป็นผู้นำในการปฏิวัติ การเดินขบวนตามท้องถนนเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับยุคนี้ รัฐบาลก็ตอบโต้ด้วยการปราบนักศึกษา รัฐบาลวู้ดซึ่งเอาผลประโยชน์จากความรุนแรงของนักศึกษาได้ทั้งปรับและจำคุกผู้ที่ยุยงให้นักศึกษาเดินขบวน การกระทำเช่นนี้เท่ากับเป็นการกระตุ้นความปรารถนาของประชาชนให้มีการปฏิรูป เพราะรัฐบาลเป็นผู้ทำให้เกิดความรุนแรง ในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1950 หนังสือพิมพ์ได้รายงานถึงความปั่นป่วนในกองทัพ

⁵William R. Polk, **The Arab World**. (London : Harvard University Press, 1980), p. 198.

ของกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการอิสระ (The Free Officers)

ขณะที่รัฐบาลอียิปต์พบว่ารัฐบาลไม่สามารถทำให้อังกฤษแก้ไขสัญญา ค.ศ. 1936 ได้ จึงได้กระตุ้นการทำงานของกลุ่มรัฐสภาให้ต่อต้านกองทัพอังกฤษในบริเวณเขตคลองสุเอซ เมื่ออังกฤษปฏิเสธการเรียกร้องของอียิปต์ รัฐบาลจึงไม่สนใจต่อบุคคลผู้สนับสนุนแผนการนี้ต่อต้านอังกฤษ

ความอ่อนแอของรัฐบาลอียิปต์เกี่ยวข้องกับกำลังของอังกฤษและกำลังประชาชนของประเทศเอง รัฐบาลอียิปต์พลาดจากความผิดหวังอย่างหนึ่งไปสู่ความผิดหวังอีกอย่างหนึ่งขณะที่ความรุนแรงยังคงดำเนินต่อไปในการโจมตีอังกฤษ รัฐบาลสั่งตำรวจให้ยิงพวกเดินขบวนปิดโรงเรียนและมหาวิทยาลัย ความวุ่นวายมีอยู่ตลอดเวลา

ขณะเดียวกันในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1951 พระเจ้าอับดุลลาห์ แห่งจอร์แดนถูกลอบปลงพระชนม์โดยชาวอาหรับปาเลสไตน์ในเมืองเยรูซาเลม นับเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว

ในวันศุกร์ที่ 26 มกราคม ค.ศ. 1952 ผู้ชนชาวอียิปต์ที่เกลียดตะวันตก เกลียดชนชั้นสูงที่เป็นอภิสิทธิ์ชนมุ่งตรงสู่ไคโร เผาทำลายและฆ่าอย่างรุนแรง นับเป็นวันนองเลือด “Black Friday” รัฐบาลวัตต์ถูกโค่นล้ม กองทัพซึ่งนำโดยกลุ่มข้าราชการอิสระ เข้ายึดอำนาจได้ในวันที่ 23 กรกฎาคม จับข้าราชการของรัฐบาลได้มากมาย และบังคับพระเจ้าฟารุกให้สละราชสมบัติและขับไล่ออกนอกประเทศแต่ข้าราชการทหารเหล่านั้นมีความไม่แน่ใจว่าจะทำอย่างไรกับอำนาจที่พวกเขาได้มา พวกเขาแน่ใจว่าจะต้องทำลายอำนาจของระบอบกษัตริย์และบังคับพระเจ้าฟารุกให้สละราชสมบัติและออกจากประเทศภายในเวลา 2-3 วัน แต่ในความเป็นจริง มันใช้เวลานานถึง 11 เดือน ก่อนที่ระบบกษัตริย์จะถูกกำจัดอย่างเป็นทางการ ความสัมพันธ์ของนักการเมืองรุ่นเก่าที่มีต่อระเบียบใหม่ได้ยุติลง แรกทีเดียวรัฐบาลประกอบไปด้วยนักการเมืองมือสะอาดของระบบการปกครองแบบเก่า แต่ข้าราชการทหารที่เข้ามายึดอำนาจได้ทำลายการรับรองของประชาชนที่มีต่อผู้นำคนเก่าโดยการยกเลิกตำแหน่งที่เคยมีในสมัยระบบกษัตริย์ และได้ทำลายฐานอำนาจของมัน นั่นคือ ความเป็นเจ้าของดินแดนที่อุดมสมบูรณ์ มีระบบชลประทานตามแม่น้ำไนล์ ในวันที่ 7 กันยายน กองทัพได้อำนาจอย่างเป็นทางการ ขณะที่นายพลนาจิบ (Nagib) หัวหน้าข้าราชการทหารได้เป็นนายกรัฐมนตรี อย่างไรก็ตาม รัฐมนตรีทั้งหมดก็เป็นข้าราชการพลเรือน และในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1954 ข้าราชการก็ยังกระตุ้นการกลับมาของการปกครองระบอบพลเรือน

อย่างไรก็ตาม ความต้องการเดิมของข้าราชการอิสระในการยึดอำนาจนั้นมีไว้เพื่อสร้างอียิปต์ใหม่ เพียงแต่ต้องการกำจัดโครงสร้างแบบเก่า แต่จุดมุ่งหมายในการสร้างอียิปต์ใหม่นั้นเกิดขึ้นภายหลัง จะเห็นได้จากเหตุการณ์ 2 ปีแรกของการยึดอำนาจได้ มีแผนการกระจายที่ดิน

ซึ่งเป็นความเคลื่อนไหวที่สำคัญ ข้าราชการอิสระต้องการความก้าวหน้าของแท้จริงในประเทศ และหนทางที่แน่ชัดต่อการกำจัดศัตรูตัวสำคัญ นั่นคือ พื้นฐานของระบบเก่า พวกเขาไม่ได้ยึดอำนาจเพื่อดำเนินการปฏิรูปที่ดินแต่ยึดอำนาจเพื่อจะเรียนรู้ว่าพวกตนจะต้องทำอะไร ในการยื่นหยัดในอำนาจและยกฐานะของประเทศให้ดีขึ้น จนกระทั่งทหารของกลุ่มมุสลิม บราเธอร์ฮูด พยายามฆ่านัสเซอร์ ในวันที่ 26 ตุลาคม ค.ศ. 1954 ทำให้กลุ่มการเมืองที่แข่งขันเริ่มถูกกดดัน ประเด็นสำคัญที่เป็นแรงกดดันก็คือ ความพยายามที่จะทำให้ชูดานเป็นส่วนหนึ่งของอียิปต์และการทำให้อังกฤษออกไปจากอียิปต์อย่างแท้จริง รัฐบาลใหม่กำลังก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว

นัสเซอร์ได้ชี้แจงว่า เขาไม่เคยคิดว่ากลุ่มคนของเขาจะต้องสร้างระบบการปกครองใหม่ แต่เขาคิดว่างานของเขาเป็นหนึ่งในการทำลายระบบเก่า นัสเซอร์เขียนไว้ในหนังสือปรัชญาของการปฏิวัติ (Philosophy of the Revolution) ซึ่งเขาได้ระบายความขมขื่นใจและเสียใจที่เขาไม่ได้รับความสนับสนุนในการทำรัฐประหาร ดังข้อความว่า

“...ก่อนถึงวันนั้น (ทำรัฐประหาร) อันคาดหวังว่าประเทศทั้งหมดจะเตรียมการสำหรับเรื่องนี้ มันคอยโอกาสสำหรับกองระวังหน้า... ภายหลังวันที่ 23 กรกฎาคม ฉันตกใจโดยพบกับความจริงที่ว่า กองระวังหน้าเตรียมแผนงานที่รุนแรงบังคับพระเจ้าฟารุกให้สละราชสมบัติ... ผู้ชนไม่ปรากฏให้เห็นแต่เป็นบุคคลที่กระจัดกระจาย เราต้องการความเป็นระเบียบแต่พบการจลาจล เราต้องการความสามัคคีแต่พบความแตกแยก เราต้องการการกระทำแต่ไม่พบอะไรนอกจากการยินยอมและความโล่ง ความเห็นแก่ตัวเป็นปรากฏการณ์ของทุกวันนี้”⁶

ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องถามว่ากองทัพมีความตั้งใจที่จะรักษาอำนาจเอาไว้หรือไม่ แต่คำถามอยู่ที่ว่าใครจะเป็นผู้บริหารอำนาจที่ได้มานั้นและเพื่อจุดประสงค์อะไร ประเด็นนี้จึงนำไปสู่การต่อสู้ทางอำนาจระหว่างพลเอกเนจิบ (Nagib) และพันเอกนัสเซอร์ ซึ่งมีส่วนร่วมในกองทัพ ในมุสลิมบราเธอร์ฮูดและในนักการเมืองฝ่ายพลเรือน ในที่สุดภายหลังการต่อสู้พลเอกเนจิบพ่ายแพ้และถูกจับในวันที่ 1 พฤศจิกายน ค.ศ. 1954 แต่ระบบการปกครองก็ยังคงห่างไกลจากนโยบายของการก่อตั้งและการตกลงกัน ในประเด็นสำคัญ

การเฝ้ามองดูที่สำคัญก็คือเรื่องความสัมพันธ์กับอังกฤษ เมื่ออังกฤษถอนทัพออกจากไคโรใน ค.ศ. 1945-1946 กำลังขณะนั้นมี 80,000 คน ได้เคลื่อนไปสู่ฐานต่างๆ ในบริเวณคลองสุเอซ รัฐบาลอียิปต์ที่สืบอำนาจต่อมาพยายามที่จะให้อังกฤษออกไปจากอียิปต์อย่างแท้จริงก็ยังไม่เป็นผล ครั้งเมื่อร้องเรียนไปยังองค์การสหประชาชาติก็ไม่สำเร็จ ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าความไม่มีความสามารถของรัฐบาลชุดต่างๆ ก่อนการรัฐประหารในอันที่จะทำให้ความต้องการของนักชาตินิยมสำเร็จ ก็ถูกกระตุ้นโดยรัฐบาลเดียวกัน ความไม่สามารถขับอังกฤษออกไปจากประเทศได้เป็น

⁶Ibid., p. 199.

สาเหตุสำคัญที่ทำให้รัฐบาลชุดต่างๆ อยู่อย่างไม่น่านับถือ จนกระทั่งรัฐบาลชุดใหม่ประสบความสำเร็จในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1954 ได้มีการทำสัญญาระหว่างอังกฤษกับอียิปต์ (Anglo-Egyptian Treaty) มีผลให้อังกฤษถอนตัวการไปจากคลองสุเอซอย่างแท้จริงในวันที่ 14 เมษายน ค.ศ. 1956

อย่างไรก็ตาม รัฐบาลใหม่ก็ไม่ประสบความสำเร็จในการรวมเอาซูดานไว้กับอียิปต์ เป็นเวลานานแล้วที่ซูดานกับอียิปต์มีความสัมพันธ์ต่อกัน ซูดานเป็นทางน้ำที่แม่น้ำไนล์ไหลผ่านและอียิปต์ได้ประโยชน์จากกรรมกรชาวซูดานซึ่งค่าจ้างแรงงานถูก ดังได้กล่าวแล้วว่า ใน ค.ศ. 1821 เมห์เมท อาลี ปาชา (Mehmet Ali Pasha) มีชัยชนะเหนือซูดานและปกครองแยกต่างหากจนกระทั่งเกิดการปฏิวัติใน ค.ศ. 1881 ครั้นเมื่ออังกฤษได้ปกครองอียิปต์ ทั้งอังกฤษและอียิปต์สามารถเอาชนะซูดานได้ใน การรบที่เมืองอัมเดอร์มาน (Omdurman) ใน ค.ศ. 1898 และใน ค.ศ. 1899 ซูดานถูกปกครองตามสัญญาการปกครองร่วมกันระหว่างอังกฤษกับอียิปต์ คือสัญญา Anglo-Egyptian Condominium แต่จากการที่ชาวอียิปต์ไม่ได้มีส่วนร่วมในการปกครองซูดานอย่างแท้จริงตามสัญญา มีผลทำให้ข้าหลวงอังกฤษประจำซูดานชื่อ เซอร์ ดี สะแต็ก ถูกฆ่าที่ไคโร อังกฤษได้ตอบโดยการไม่ยอมให้อียิปต์มีส่วนร่วมในรัฐบาลซูดาน

ดังนั้น ขณะที่ชาวซูดานได้เรียนรู้วัฒนธรรมอียิปต์และอิสลาม โดยการสอนจากมหาวิทยาลัยในไคโร ชาวซูดานก็เริ่มพัฒนาระบบการปกครองของตนเพื่อเป็นเอกลักษณ์ของชาติที่แยกต่างหาก การพัฒนาทางเศรษฐกิจเริ่มต้นด้วยการขยายพื้นที่เกษตรกรรมสำหรับปลูกฝ้ายตรงบริเวณที่บรรจบกันของแม่น้ำบลูไนล์และไวกไนล์ การพัฒนาดังกล่าวทำให้ซูดานร่ำรวยขึ้น แต่ก่อให้เกิดปัญหาสำคัญ 2 ประการ ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างชาวอียิปต์และชาวซูดาน ปัญหาประการแรก คือ จำนวนน้ำจากแม่น้ำไนล์สำหรับใช้ในซูดานนั้นเป็นอันตรายต่อการเกษตรกรรมของอียิปต์ และปัญหาประการที่สอง จำนวนฝ้ายซึ่งปลูกในซูดานก็เป็นการข่มขู่ต่อสินค้าออกของอียิปต์ มีการถกเถียงปัญหาเหล่านี้กันทางหนังสือพิมพ์และในการประชุมระหว่างชาติ จนกระทั่งใน ค.ศ. 1952 เมื่ออังกฤษตัดสินใจอนุญาตให้ชาวซูดานสามารถกำหนดโชคชะตาตนเองได้

ในขณะเดียวกันอียิปต์พยายามเกลี้ยกล่อมซูดานให้มารวมกับอียิปต์เป็นสหพันธ์ทั้งอังกฤษและอียิปต์ตกลงที่จะอนุญาตให้ชาวซูดานเลือกตั้งรัฐบาลชั่วคราวซึ่งหลังจากนั้นอีก 3 ปีก็มีสิทธิ์ตัดสินใจว่าจะรวมกับอียิปต์หรือไม่ ในประเด็นนี้อาจมองเห็นได้ชัดว่า เป็นความผิดพลาดอย่างแรงสำหรับอียิปต์ ทั้งนี้เพราะเมื่อชาวซูดานได้ลิ้มรสผลไม้หวานของการปกครองตนเองแล้วพวกเขาก็คงไม่เต็มใจที่จะละทิ้งการได้กินผลไม้หวานอย่างแน่นอน

ภายหลังจากซูดานได้รับเอกราชเพียงสองปีครึ่ง กองทัพก็เข้าแทรกแซงในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 1956 การรัฐประหารในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1958 ไม่นองเลือดแต่ไม่มีประสิทธิภาพ เพราะต่อมาใน ค.ศ. 1964 ก็ต้องพ่ายแพ้แก่ฝ่ายพลเรือน ซึ่งทำให้ประเทศอ่อนแอ รัฐบาลผสม

ฝ่ายพลเรือนปกครองประเทศจนกระทั่ง ค.ศ. 1969 เนื่องจากประเทศประสบปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ ความไม่ลงรอยกันในภาคใต้ก็เพิ่มมากขึ้น และความล้มเหลวในการตกลงกันเรื่องวัตถุประสงค์ของประเทศและรัฐธรรมนูญของประเทศ เป็นเหตุให้เกิดการแทรกแซงโดยกองทัพในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1969 ภายใต้การนำของจาฟาร์ นิเมรี (Jafar Nimeri) ซึ่งได้รวมข้าราชการกลุ่มเล็ก ๆ เข้าด้วยกัน รัฐบาลตอบโต้โดยการทำรัฐประหารอย่างรุนแรง ซึ่งนำไปโดยพรรคคอมมิวนิสต์ชูดานในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1971 แต่ภายหลังจากที่นิเมรีถูกจับขังคุกได้ไม่นาน เขาก็ขึ้นมามีอำนาจจนกระทั่งได้เป็นประธานาธิบดี ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1971 ฝ่ายคอมมิวนิสต์จึงถูกกดดันอย่างมาก ดังนั้นภายในเวลา 2-3 ปีที่ชูดานได้รับเอกราช ชาวชูดานได้พบสิ่งต่างๆ มากมาย นับตั้งแต่การปกครองของพรรคเดียว รัฐบาลผสม การปกครองโดยทหาร การรัฐประหารโดยข้าราชการพลเรือน 1 ครั้ง การรัฐประหารของฝ่ายทหาร 2 ครั้ง การยึดอำนาจโดยพรรคคอมมิวนิสต์ การรัฐประหารซ้อนที่ประสบความสำเร็จ และรัฐบาลทหาร

4.2 การเมืองในลิเบีย

ในลิเบีย รัฐบาลของพระเจ้าไอดริส (Idris) มักจะมีการประนีประนอม ลิเบียเกือบจะพลาดการได้รับเอกราชภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ทั้งๆ ที่มีการต่อสู้อันยาวนานในช่วงก่อนสงคราม ลิเบียมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเชื่องช้า ไม่ได้รับอทธิพลของความทันสมัย มีแต่ความจนและล้าหลัง จนกระทั่งต่อมาได้มีการขุดพบน้ำมัน น้ำมันเริ่มทำให้รัฐบาลร่ำรวยและปลุกประชาชนให้ตื่น ในระหว่าง ค.ศ. 1960

ในเวลาเดียวกัน กองทัพอากาศของอเมริกาก็สนใจโปรแกรมฝึกฝนของนาโต (Nato) ซึ่งบังคับบัญชาอยู่ที่ วิลัส ฟิลด์ (Wheellus Field) ซึ่งอยู่นอกเมืองตรีโปลี อเมริกาเริ่มฝึกชาวลิเบียให้เป็นนักบิน และสร้างสนามบินให้ลิเบีย ต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ. 1969 กลุ่มข้าราชการลิเบียนำโดย มูอัมมาร์ อัล กัดดาฟี (Muammar al-Qadhafi) ได้ตัวอย่างการนำของประธานาธิบดี นัสเซอร์ จึงยกเลิกการปกครองโดยกษัตริย์ประกาศให้ลิเบียเป็นสาธารณรัฐอาหรับลิเบีย (Libya Arab Republic) กัดดาฟี ได้กลายเป็นมหาเศรษฐีอย่างรวดเร็วของโลกอาหรับ

ในส่วนอื่นๆ ของโลกอาหรับ การเมืองที่ถูกต้องตามกฎหมายได้รับการพิสูจน์แล้วว่าเป็นการยากที่จะอธิบาย ความจริงแล้วดูเหมือนว่า “กำลัง” จะเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการประกอบขึ้นเป็นรัฐบาลที่มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามกฎหมาย การรัฐประหารเกิดขึ้นในดินแดนอาหรับทั้งหมด การรัฐประหารในอิรักและซีเรียเกิดขึ้นพร้อมกับการมีกฎเกณฑ์อย่างน่าเบื่อหน่าย ส่วนในชูดานและลิเบียถือว่าเป็นประสบการณ์ใหม่

4.3 ซีเรีย

ในช่วงเวลาเดียวกันนี้รัฐบาลที่พังทลายลงก่อนอียิปต์คือ ซีเรีย กล่าวคือในวันที่

30 มีนาคม ค.ศ. 1949 นายทหารยศพันเอกชาวเคอร์ดิส (Kurdish) ผู้หนึ่งเป็นผู้นำในการยึดอำนาจโดยไม่มีกองพลและทำรัฐประหารอย่างรวดเร็ว ในซีเรียการทำรัฐประหารเป็นเรื่องธรรมดา เพราะประชาชนเมื่อระอาต่อความล้มเหลวและความน่าอายของระบบการปกครองแบบเก่าที่อ่อนแอ แต่การทำรัฐประหารครั้งนี้แม้จะสำเร็จแต่รัฐสภาของซีเรียก็ปฏิเสธที่จะรับรองรัฐบาลใหม่ ในที่สุดจึงถูกขับไล่เพราะไม่สามารถสร้างฐานความสนับสนุนจากประชาชนได้ ต่อมาในวันที่ 14 สิงหาคม นายพันเอกชาวเคอร์ดิส ผู้นำการรัฐประหารก็ถูกจับประหารชีวิต รัฐบาลชุดใหม่ของซีเรียได้รับการต้อนรับอย่างเจมเยมาจากชาวซีเรีย และแล้วในที่สุดในวันที่ 19 ธันวาคม ค.ศ. 1951 ก็ถูกกองทัพเข้ายึดอำนาจ โดย พันโท อะดิล ชิฮาكلي (Adile Shihakli) และได้เป็นประธานาธิบดีในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1953 แต่ถูกปลดออกจากตำแหน่งในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1954 รัฐบาลพลเรือนกลับเข้าสู่อำนาจแต่ระบอบชาติที่แท้จริงของอำนาจก็เป็นเพียงการทำให้คู่แข่งทั้งหมดอำนาจเท่านั้น การรัฐประหารใน ค.ศ. 1959 ซึ่งรัฐบาลเป็นพลเรือนเสมือนเป็นกองหน้าสำหรับอำนาจฝ่ายทหาร

ไม่ว่าซีเรียจะเป็นประเทศเอกราช หรือเป็นส่วนหนึ่งของเกรเทอร์ ซีเรีย (Greater Syria) โดยการรวมกับอิรักหรือจอร์แดนหรือเป็นส่วนหนึ่งของประเทศอาหรับที่ใหญ่กว่าก็ตาม ทั้งหมดล้วนเป็นคำถามซึ่งชาวซีเรียไม่พบคำตอบไม่ว่าใน ค.ศ. 1950 หรือ ใน ค.ศ. 1960

ความไม่มั่นคงยังคงดำเนินต่อไป ทั้งซีเรียและอียิปต์มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด ซึ่งเริ่มตั้งแต่ ค.ศ. 1956 ใน ค.ศ. 1957 ชาวซีเรียตกตะลึงต่อการมีอำนาจของกลุ่มคอมมิวนิสต์ ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้ซีเรียปรารถนาจะรวมกับอียิปต์มากขึ้น ดังนั้นในปีนี้อียิปต์และซีเรียจึงรวมตัวกันเป็นสาธารณรัฐอาหรับ (United Arab Republic) ประเทศอาหรับอื่นๆ ได้รับเชิญให้เข้าร่วมด้วย เขม่นดูเหมือนว่าจะมีความต้องการมากกว่าใคร เป็นประเทศอาหรับประเทศเดียวที่ตัดสินใจร่วมเป็นภาคีด้วย

การรวมตัวกันเป็น United Arab Republic (U A R) ซึ่งดูเหมือนว่าจะนำมาซึ่งความปลอดภัย ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และความภูมิใจของทั้ง 3 ประเทศ มีผลทำให้รัฐบาลอิรักและจอร์แดน ร่วมกันจัดตั้งสหภาพอาหรับ (Arab Union) ขึ้นในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1957 โดยใช้ธงชาติของการปฏิวัติ การที่ประเทศอาหรับเหล่านี้แตกแยกกันย่อมมีผลกระทบกระเทือนอย่างแท้จริง ในขณะที่มองเห็นว่าการเริ่มต้นและความเป็นผู้นำอยู่ในมือของนัสเซอร์ และ U A R ส่วน A U นั้นปลุกกระแสวิกฤตของความรักชาติได้เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

U A R มิได้กำหนดวันสิ้นสุดการรวมตัวกันดังที่วางแผนการณตั้งแต่เริ่มต้นกำลังจากศูนย์กลางของแต่ละประเทศเข้มแข็งจนเกินไป ความทะเยอทะยานส่วนตัวของผู้นำแต่ละคน ลัทธิท้องถิ่นนิยมรวมทั้งความรู้สึกไม่พอใจของชาวอียิปต์ ทั้งหมดนี้ล้วนมีบทบาทต่อการสลายตัวของ U A R ในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1961 กองทัพของฝ่ายกบฏซีเรียได้ก่อตั้งรัฐบาล

แห่งชาติ และมีคำสั่งให้ชาวอียิปต์ทั้งหมดที่อยู่ในซีเรียออกนอกประเทศ ต่อมาในวันที่ 19 ตุลาคม ซีเรียได้รับการยอมรับอีกครั้งในสันนิบาตอาหรับ ในวันที่ 1 ธันวาคม มีการเลือกตั้งทั่วไปและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ แต่แล้วรัฐบาลใหม่ก็ถูกโค่นล้มในเดือนมีนาคม ค.ศ.1962

4.4 อิรัก

อย่างไรก็ตาม ในอิรัก แรงกระตุ้นของรัฐบาลแตกต่างกันจากอียิปต์ กล่าวคือ นูรี ซาอิด ผู้นำอิรักไม่ว่าจะอยู่ในรัฐบาลหรือกำลังทำงานอยู่เบื้องหลังฉากจะผูกมัดตนเองอย่างเหนียวแน่นต่อตะวันตก ยิ่งกว่านั้นอิรักยังได้รับผลประโยชน์จากความช่วยเหลือทางทหารจากอเมริกา และอิรักกำลังก้าวหน้าโดยผ่านแผนพัฒนาซึ่งจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากยุโรป อิรักต้องการให้อังกฤษยกเลิกสัญญาที่ทำร่วมกันใน ค.ศ. 1930 คือ Anglo-Traqi อังกฤษตกลงที่จะยกเลิกถ้าอิรักเข้าร่วมในสัญญาความปลอดภัยกับตุรกี (The Nothem Tier) ดังนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1955 จึงเกิดสัญญาแบกแดด (Banghdad Pact) ขึ้น และในเดือนเมษายน อังกฤษก็ยอมยกเลิกสัญญา ค.ศ. 1930 กับอิรัก การกระทำดังกล่าวระหว่างอังกฤษและอิรักมีผลทำให้อียิปต์ไม่พอใจและต่อต้านอย่างรุนแรง อียิปต์กล่าวหาอิรักทรยศต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาหรับ อียิปต์ได้ตอบด้วยการหันไปผูกมิตรให้เข้มแข็งกว่าเดิมกับซีเรีย ซาอุดีอาระเบียและจอร์แดน

ในเวลาต่อมาสำหรับเหตุการณ์ต่างๆ ของอิรัก ขบวนการพัฒนาประเทศได้เริ่มขึ้นภายใต้คณะทำงานที่ถูกก่อตั้งขึ้นใน ค.ศ. 1950 เงินค่าธรรมนิยมน้ำมันสูงขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ได้จากการส่งผลิตผลต่างๆ ออกก็เพิ่มมากขึ้น สังคมทั้งหมดตื่นตื่นต่อปรากฏการณ์ดังกล่าว ความคิดหวังและโลกใหม่ที่ใกล้ ดูเหมือนจะวางอยู่เบื้องหน้า ทุกสิ่งทุกอย่างจะต้องเปลี่ยนแปลง

หญิงสาววัยรุ่นชาวอิรักเริ่มแยกตัวออกจากสังคมที่เข้มงวด ซึ่งแตกต่างจากหญิงสาวที่อยู่ในเลวองและอียิปต์ซึ่งยังคงยึดมั่นในประเพณีเดิม ในอิรักได้เกิดสังคมที่มีการศึกษามีการสอบชิงทุนรัฐบาลไปเรียนต่อต่างประเทศและกลับมาทำให้สังคมที่อยู่ในขอบเขตจำกัดและยุ่งยากต้องเปลี่ยนไป อย่างไรก็ตาม ในการสิ้นสุดสังคมที่มีขอบเขตจำกัดนั้น ในที่บางแห่งนำไปสู่ความขัดแย้งและความตึงเครียดทางอารมณ์ ความสงสัย ความอ้างว้าง ความว้าวุ่นใจและความกลัว ซึ่งมีผลกระทบต่อปัญญาชนชาวอิรักใน ค.ศ. 1950 ในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1952 หญิงสาวชาวอิรักคนหนึ่งถูกขับไล่ออกจากวิทยาลัย เพราะได้เขียนนิยายสั้นๆ เรื่องหนึ่งบรรยายถึงความกระหายของผู้หญิงที่ต้องการจะเปลี่ยนสังคมที่พิการ เกะเน่นกับของเก่าและไม่มีศีลธรรม

ชายหนุ่มชาวอิรักก็เช่นกัน หลังจากจบการศึกษาจากต่างประเทศ ก็กลับเข้าสู่สังคมอิรักและระบบราชการ แต่ชายหนุ่มเหล่านี้ต้องผิดหวัง เพราะได้พบกับชาวอิรักหัวเก่าและล้าหลังซึ่งพยายามกีดกันการทำงานให้เป็นผลสำเร็จของคนหนุ่มซึ่งจะนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาแบบใหม่มาใช้ ทำให้คนหนุ่มเหล่านี้มีความรู้สึกว่าคุณเหมือนเป็นคนต่างชาติในบ้านเกิดเมืองนอน

ของตนเอง อย่างไรก็ตาม ใน ค.ศ. 1950 จำนวนประชาชนที่มีความกระตือรือร้นและมีความสามารถก็ยังมีเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับในระยะต่อมา ดังเช่นระหว่าง ค.ศ. 1951-1952 อีรักมีวิศวกรเครื่องกลที่เป็นชาวพื้นเมือง 5 คน ขณะที่ชาวอีรักจำนวนมากกำลังศึกษาอยู่ ณ ต่างประเทศ ดังนั้นใน ค.ศ. 1958 อีรักก็มีวิศวกรเครื่องกลมากกว่า 100 คน ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงในการฝึกฝนให้มีความชำนาญในอาชีพก็มีเช่นกัน

ความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงเห็นได้ชัดในแบกแดด เริ่มแรกที่เดียวประชาชนแต่ละคนก็มีจุดมุ่งหมายเพื่ออนาคตที่ดีกว่า โดยไม่มีจุดนำไปสู่ความไม่พอใจที่เห็นชัดแต่คนหัวใหม่เหล่านี้มีความสงสัยและงุนงงต่อความแตกต่างกันของอนาคตที่สามารถจะเป็นไปได้กับปัจจุบันที่กำลังกระทำอยู่ ขณะที่รัฐบาลมีประสิทธิภาพมากขึ้นและอุตสาหกรรมชาติต่อแผนการณพัฒนาประเทศ จุดมุ่งหมายก็ถูกทำให้เร็วขึ้น แต่เป็นความจริงที่ว่าอีรักมีทรัพยากรธรรมชาติและเงินทุนและกำลังพัฒนาประชาชน แต่การพัฒนาประชาชนดังกล่าวนั้นเป็นการเตรียมพร้อมสำหรับการล้มล้างรัฐบาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ถ้าหากขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งดังกล่าวระบบการปกครองแบบเก่าก็อาจจะยาวนานไปอีกหลายปี

นูรี ซาอิด (Nuri Said) ผู้นำรัฐบาลอีรักเป็นคนฉลาดมีประสบการณ์มาก ได้รับการฝึกฝนอย่างดีในกองทัพออตโตมันและได้เข้าใจร่วมต่อสู้ในการปฏิวัติอาหรับ แต่เขาก็มีประสบการณ์อันเลวร้ายต้องหนีถึง 3 ครั้งจากศัตรูที่มีกำลังมากกว่า แต่ นูรี ซาอิด ก็กลับมาพร้อมกับชัยชนะ เขานำรัฐบาลอีรักด้วยความมั่นใจ เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงมากและเป็นที่ยอมรับ แม้แต่ศัตรูยังยอมรับว่าเขาต้องมีชัยชนะในการเลือกตั้ง นูรี ซาอิด รู้ว่าเขาเองต้องการอะไรและจะเอาสิ่งนั้นมาได้อย่างไร แต่รัฐบาลของเขากำลังสร้างอีรักใหม่ซึ่งตัวเขาเองและคนอื่นๆ ที่ปกครองอยู่อาจจะไม่ได้อยู่ในรัฐบาลก็ได้ รัฐบาลต้องการจะเอาชนะใจประชาชน ดังนั้นในเดือนเมษายน ค.ศ. 1956 รัฐบาลจึงแถลงนโยบายด้านเศรษฐกิจว่ารัฐบาลจะเปลี่ยนแปลงโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ซึ่งแต่เดิมมองไม่เห็นและห่างไกลจากความเป็นไปได้ดังที่ทำอยู่ ไปสู่โครงการที่กะทัดรัดแต่ในพื้นที่ที่มีประชาชนอยู่หนาแน่นแต่รัฐบาลอีรักยังคงโดดเดี่ยวทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองเนื่องจากกระแสของการเปลี่ยนแปลงในโลกอาหรับ ดังเช่นรัฐบาลอีรักประกาศห้ามการมาเยือนของนายเบน เบลลา ผู้นำนักชาตินิยมแอลจีเรียซึ่งจะเดินทางมาในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1956

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมครั้งใหญ่นี้เข้ากันไม่ได้กับสภาพชีวิตการเมืองซึ่งยังคงล้าหลังอยู่ ดังนั้นความกดดันที่รัฐบาลได้รับจากประชาชนจึงมากขึ้น จนกระทั่งระเบิดใน ค.ศ. 1958 โดยที่อับดุล คาริม กาชิม (Abdul Karim Qasim) เป็นผู้นำในการรัฐประหารที่รุนแรงและจัดตั้งรัฐบาลชุดใหม่ โดยมีความคิดที่จะปฏิวัติทางสังคม ซึ่งเป็นความคิดที่แตกต่างอย่างเห็นได้ชัดจากรัฐบาลของนัสเซอร์ในอียิปต์ เมื่อกษัตริย์ มกุฎราชกุมารและนายกรัฐมนตรี ถูกโค่นอำนาจและถูกประหารนับเป็นฉากของความโหดร้าย ผุ่ชนตกตะลึงด้วยความกลัว

กองทัพซึ่งได้อำนาจและจัดตั้งรัฐบาลใหม่ก็แตกแยกกันเองอย่างรวดเร็ว กำลังของนักชาตินิยม ซึ่งเป็นพวกสายกลางซึ่งได้เข้ามาสู่ความเคลื่อนไหวในฤดูใบไม้ร่วงและต้นฤดูหนาว ค.ศ. 1959 แต่ก็ถูกแทนที่โดยกลุ่มเอียงซ้ายหัวรุนแรงมากกว่า มีความพยายามทำรัฐประหารอีกครั้งหนึ่งแต่ก็ล้มเหลว มีการปราบปรามอย่างป่าเถื่อนในเมืองโมซูล (Mosul) และเคอร์คุก (Kirkuk) รัฐบาลกลายเป็นอัมพาต แผนการณ์พัฒนาก็นิ่งเฉย ขณะที่รัฐบาลล้มเหลวในความพยายามทำสัญญาใหม่ และล้มเหลวในการจัดการเรื่องต่างๆ ประชาชนชาวเคอร์ดิสต์ ก็ลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาลอิรักในฤดูร้อน ค.ศ. 1961 และสามารถยึดพื้นที่บริเวณภูเขาทางภาคเหนือของอิรัก รวมทั้งเคอร์ดิสถาน (Kurdistan) ได้อย่างรวดเร็ว และนำการป้องกันกองทัพของรัฐบาลไม่ให้เคลื่อนออกจากบริเวณที่ราบ รัฐบาลของกาซิมโดบได้อย่างรุนแรงด้วยการระเบิดหมู่บ้านหลายแห่งของชาวเคอร์ดิสต์ และได้ประกาศว่ารัฐบาลสามารถปราบปรามพวกกบฏได้อย่างเด็ดขาด ต่อมาในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1962 เพื่อที่จะให้โลกได้รับรู้และให้ชาวอิรักทั้งหมดรู้ว่าพวกเคอร์ดิสต์มีอำนาจอย่างแท้จริง ชาวเคอร์ดิสต์จึงได้ระเบิดท่อน้ำมันซึ่งเชื่อมอิรักไปยังเมดิเตอร์เรเนียน กองทัพเรือของรัฐบาลไม่สามารถปราบปรามพวกกบฏ มีผลทำให้รัฐบาลขาดความเชื่อถือในหมู่ข้าราชการและไม่เชื่อถือในระบบการปกครองที่จะปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในที่สุดในวันที่ 8 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1963 รัฐบาลของกาซิมถูกล้ม ตัวกาซิมถูกประหาร

สงครามทั้งหลายของตะวันออกกลางไม่ว่าจะในประเทศใดๆ ไม่เคยยุติหรือสิ้นสุดลงอย่างแท้จริง การต่อสู้มักเกิดเป็นระยะๆ คุรัยทาร์ณ สงบลงชั่วคราวโดยสัญญาต่างๆ และเผ่ามองดูกันอย่างระมัดระวังจะเห็นได้ ต่อมาใน ค.ศ. 1978 เมื่อซาห์ แห่งอิหร่าน ปฏิบัติต่อชาวเคอร์ดิสต์อย่างรุนแรงด้วยการปิดพรมแดนอิหร่านโดยไม่เกี่ยวข้องกับอิรัก ซึ่งเป็นการกระทำอันหนึ่งของพระองค์เท่านั้น

4.5 สถานการณ์ในเลบานอน

การทำรัฐประหารในอียิปต์ในวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1952 นับเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญมากต่อประเทศอาหรับทั้งหลาย แต่ประเทศอาหรับอื่นๆ คิดว่าการทำรัฐประหารครั้งนี้แตกต่างจากการทำรัฐประหารในอิรักใน ค.ศ. 1930 หรือในซีเรียระหว่าง ค.ศ. 1948-1950 ในสายตาของคนจำนวนมากต่างมองว่าการทำรัฐประหารเป็นการเริ่มต้นการปฏิรูปที่จำเป็นที่สุดเป็นการยกเลิกระบบการปกครองแบบเก่า ก่อนที่ความก้าวหน้าอย่างแท้จริงจะถูกกระทำขึ้น

อย่างไรก็ตามชาวอาหรับจำนวนมากเรียกร้องให้มีการปฏิวัติ ดังเช่นในเลบานอน ประชาชนเรียกร้องการปฏิวัติที่สมบูรณ์แบบ ซึ่งจะช่วยขจัดความทรงจำในอดีตออกไปทั้งหมด โดยนำพลังความก้าวหน้าและความมีเกียรติเข้ามาแทนที่อย่างรวดเร็ว สถานการณ์ในเลบานอนมีการนัดหยุดงานกันทั่วไป รัฐบาลไม่ได้รับความสนับสนุนจากกองทัพ มีผลทำให้ประธานาธิบดีลาออกจากตำแหน่งวันที่ 9 กันยายน ค.ศ. 1952 หัวหน้าฝ่ายทหารได้เป็นนายกรัฐมนตรี มีการ

เลือกประธานาธิบดีคนใหม่ในวันที่ 23 กันยายน อย่างไรก็ตาม กองทัพก็ปฏิเสธที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับทางการเมือง ดังนั้นอำนาจจึงถูกส่งกลับไปสู่ข้าราชการพลเรือน ซึ่งประธานาธิบดีคนใหม่จะอยู่ในตำแหน่งพร้อมกับกำลังมากมายและไม่เปลี่ยนแปลง ดังนั้นในปีนี้ ความไม่พอใจของประชาชนต่อรัฐบาลเลบานอนจึงรุนแรงมาก เพราะระบบเก่ายังไม่ถูกกำจัด และความไม่พอใจดังกล่าวรวมกับความขมขื่นของประชาชนจะเติบโตขึ้นจนกลายเป็นสงครามกลางเมืองใน ค.ศ. 1958 ซึ่งเป็นสงครามระหว่างกลุ่มศาสนาและกลุ่มการเมือง ประเด็นสำคัญสำหรับเลบานอนขณะนี้ก็คือเลบานอนจะผูกมัดตนเองอย่างเปิดเผยกับโลกตะวันตกโดยผ่านหลักการไอเซนเฮอว์ (Eisenhower Doctrine) หรือผูกมัดกับอำนาจอันยิ่งใหญ่ของโลกอาหรับเฉพาะอียิปต์และซีเรีย ในประเด็นเหล่านี้และรวมทั้งประเด็นอื่นๆ มีแนวโน้มที่จะแบ่งประเทศออกไปตามศาสนา คือชาวคริสต์โดยทั่วไปซึ่งมีความผูกพันอย่างใกล้ชิดกับตะวันตกและชาวมุสลิมซึ่งมีความผูกพันกับประเทศอาหรับ ปัญหาเหล่านี้ของเลบานอนมีผลให้อียิปต์และอาหรับอื่นๆ จะใช้เลบานอนเป็นเหยื่อ ประธานาธิบดีเลบานอน พยายามรักษาตำแหน่งอำนาจของตนไว้ตามรัฐธรรมนูญและเรียกร้องความช่วยเหลือจากทั้งองค์การสหประชาชาติและอเมริกาเพื่อช่วยยุติปัญหาประเทศอาหรับต่างจ้องดูเลบานอน และอย่างไม่คาดฝันมาก่อนกองทัพอิรักก็ทิ้งระเบิดลงสู่เลบานอนโดยไม่มี การเตือนให้รู้ล่วงหน้า

อเมริกามีปฏิกิริยาได้ตอบอย่างรวดเร็ว ภายในเวลา 2-3 ชั่วโมง กองทัพเรือของอเมริกากองแรกก็เริ่มขึ้นฝั่งจากฐานทัพเรือที่ 6 และอังกฤษก็นำเครื่องบินมาสู่จอร์แดนการแทรกแซงดังกล่าวของตะวันตกต่างจากกรณีคลองสุเอซ เพราะเข้ามาเนื่องจากการขอร้องของรัฐบาลเลบานอนและมาอย่างฉับพลันทันที แต่เหมือนกรณีคลองสุเอซตรงที่เมื่อมาแล้วก็ยากที่หยุดและการถอนตัวออกก็เต็มไปด้วยความยุ่งยาก อย่างไรก็ตาม อเมริกาได้ถอนตัวออกเมื่อชาวเลบานอนผู้หนึ่งสัญญาว่าผู้บังคับบัญชากองทัพเลบานอนชื่อ นายพล ฟุอัด ชีฮับ (Fuad Shihab) และผู้ทำหน้าที่หัวหน้าทางศาสนาก็ตกลงที่จะลดอำนาจลง

4.6 ความวุ่นวายในเอเดนและสงครามในเยเมน

เหตุการณ์ต่างๆ ในเอเดนใน ค.ศ. 1940 และ 1950 ล้วนเป็นเหตุการณ์ลอกเลียนแบบอิรักใน ค.ศ. 1920 และ 1930 อังกฤษพยายามทำให้อิทธิพลของตนเข้มแข็งมากในชนบท และมีอิทธิพลเหนือประชาชนในเมือง อังกฤษสร้างความแบ่งแยกระหว่างดินแดนในเมืองและนอกเมืองให้กว้างและลึกมากขึ้น ไม่มีความพยายามใดๆ ที่จะทำงานเกี่ยวกับการทำให้ประเทศทันสมัย การศึกษาหรือการรวมตัวกัน การแบ่งแยกอย่างเห็นได้ชัดยังคงอยู่ในเอเดน

ในคาบสมุทรอาหรับทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ เมืองท่าเอเดนได้เจริญเติบโตและร่ำรวย และสามารถรวบรวมความสามารถด้านเทคโนโลยีอย่างตะวันตกและการค้าแบบตะวันตก การเจริญเติบโตของบริษัทน้ำมัน เรือสินค้าเพิ่มมากขึ้น จุดศูนย์กลางด้านยุทธศาสตร์ภาคตะวัน

ออกของอังกฤษก็เคลื่อนลงทางภาคใต้ ทั้งหมดนี้ได้สร้างความร่ำรวยให้เมืองท่าเอเดนขณะที่ดินแดนของชนเผ่าต่างๆ ได้รับผลกระทบเพียงเล็กน้อยจากความร่ำรวยดังกล่าว และถูกทิ้งให้อยู่โดดเดี่ยวต่างหากในอนาคตอนักไกล นอกเหนือการควบคุมของอังกฤษ ส่วนในเยเมนยังคงมีดমনและเป็นเพื่อนบ้านที่ไม่มีความสุข ซึ่งแน่นอนในตอนท้ายจะเห็นได้ชัดว่า ไม่ใช่ทั้งเยเมนหรือชนเผ่าที่ป่าเถื่อนของดินแดนภายใน ซึ่งอังกฤษต่อสู้ด้วยในการรบที่คลิปลิงส์เกอะ (Kiplingesque) แต่กลับกลายเป็นคนทำงานที่รู้โลกกว้างในเมืองเอเดน ผู้ซึ่งจะทำลายอิทธิพลของจักรวรรดิอังกฤษในภาคตะวันตกเฉียงใต้ของคาบสมุทรอาหรับ

เอเดนเป็นเมืองท่าของเยเมน ซึ่งอังกฤษเห็นความสำคัญของเอเดนมากกว่าส่วนอื่นๆ ทั้งหมดของเยเมน อังกฤษจึงเข้ายึดครองเอเดนไว้เป็นดินแดนในอารักขาตั้งแต่ ค.ศ. 1857 และใน ค.ศ. 1937 เอเดนก็ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษอย่างเป็นทางการ และได้มีการจัดตั้งสภานิติบัญญัติใน ค.ศ. 1947 สมาชิกครั้งหนึ่งของสภาเป็นคณะผู้ทำงานให้ข้าหลวงใหญ่ ดังนั้นความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในอันที่จะทำให้เอเดนเจริญก้าวหน้าคงเป็นไปได้ยากก่อให้เกิดความไม่ลงรอยกันในหมู่พวกประชาชนที่หนุ่มกว่ามีการศึกษาดีกว่า และมีความทะเยอทะยานมากกว่า ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1856 คนงานกว่า 6,000 คน ในเอเดนหยุดงาน การนัดหยุดงานในเดือนตุลาคม ติดตามด้วยการแทรกแซงของกองกำลังร่วมระหว่างอังกฤษ ฝรั่งเศส ออสเตรเลีย คลองสุเอซถูกปิดกั้นและท่าเรือเอเดนก็ถูกยิง สถานการณ์เช่นนี้ทำให้การค้าเลวลงการเงินเสื่อมและการลุกขึ้นต่อสู้โดยพวกกรรมกรที่เพิ่มรวมตัวกัน

ในขณะที่เดียวกันสหภาพโซเวียต ตระหนักถึงโอกาสของสงครามเย็นอันใหม่ จึงได้เสนอความช่วยเหลือด้านอาวุธแก่เยเมน ดังนั้น ชาวเยเมนจึงมีอาวุธใช้ต่อสู้ตรงพรมแดนกับอังกฤษในต้นปี ค.ศ. 1957 ทั้งหมดนี้ได้กระตุ้นชนเผ่าผู้ซึ่งกำลังเบื่อหน่ายอังกฤษ และยังกระตุ้นคนนอกเมืองหัวรุนแรงที่ไม่พอใจเอเดน แต่เหตุการณ์เหล่านี้เป็นความจริงเพียงพอนในตัวของมันเอง บางทีอาจจะไม่สำคัญนอกจากจะเป็นสิ่งที่เรียกว่า ภาพล้อเลียนของเหตุการณ์ทางการเมืองที่ไม่มีความหมาย เยเมนซึ่งล้าสมัยและสนับสนุนเข้าได้ตัดสินใจร่วมเป็นภาคีกับ United Arab Republic ซึ่งประกาศในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1958 อิหม่ามของเยเมนคาดหวังว่าการกระทำดังกล่าวจะช่วยผลักดันอังกฤษออกจากเอเดน อย่างไรก็ตาม ผลที่แท้จริงก็คือในหมู่บ้านที่อยู่ห่างไกลและไม่รู้หนังสือกลิ่นไอและรัศมีของประธานาธิบดีสเซอร์เริ่มเข้าแทรกแซง บุคลิกลักษณะที่มีความสามารถเป็นพิเศษของเขาไม่แสดงออกถึงความโกรธและต่อต้านอังกฤษในคาบสมุทรอาหรับภาคตะวันตกเฉียงใต้ ต่อมาในกลางปี ค.ศ. 1958 เกิดการจลาจลรุนแรง อังกฤษจึงตัดสินใจยุติปัญหาเอเดน โดยประกาศจัดตั้ง สหพันธรัฐเอมิเรตแห่งภาคใต้ (Federation of the Emirates of the South) ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1959 ชาวเอเดนไม่พอใจอย่างมากเพราะเท่ากับทำให้เอเดนมีแต่ความมืดมนและชาวเอเดนก็รวมกลุ่มทำสงครามกองโจรอย่างรวดเร็ว

ต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ. 1962 ผู้นำเยเมนคืออิหม่าม อาห์หมัด ลี้นพระชนม์ ผู้สืบราชสมบัติต่อมา คือ โอรสพระนามว่า บาดร์ (Badr) ซึ่งเป็นเจ้าชายหนุ่มที่อ่อนแอและใจโลเลไม่แน่นอนซึ่งเปลี่ยนไปมาระหว่างการถอยหลังเข้าคลองกับการปฏิวัติ ระหว่างเสรีภาพกับการปราบปราม และระหว่างความดูร้ายกับความอ่อนโยน ภายในเวลา 3 สัปดาห์ อิหม่ามองค์ใหม่ถูกล้มอำนาจโดยการรัฐประหารซึ่งนำโดย अबดุลลาห์ อัซ ซัลลาล์ (Absullah as-Sallal) ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากองทัพและเป็นผู้อยู่ในความอุปถัมภ์ของอิหม่ามเอง ซัลลาล์ ประกาศตนเองเป็นนายพล นายกรัฐมนตรีและเป็นผู้นำของการปฏิวัติใหม่

การรัฐประหารเยเมนกลายเป็นวิกฤตการณ์ระหว่างชาติที่สำคัญอย่างรวดเร็วทั้งนี้เป็นการให้โอกาสแก่อียิปต์ในการสร้างฐานะสำคัญในคาบสมุทรอาหรับของภาคตะวันตกเฉียงใต้ รัฐบาลเยเมนใหม่ด้วยความไม่แน่ใจในตัวเองจึงขอความช่วยเหลือไปยังไคโร ซึ่งทางไคโรก็ตอบรับอย่างรวดเร็วในลักษณะถ่อมตน ในเวลาไม่นานเยเมนมีกำลังกองทัพอียิปต์และที่ปรึกษาเพิ่มขึ้นเกือบ 70,000 คน เยเมนกลายเป็น “Egypt’s Veitnam” สมบูรณ์ด้วยระเบิด อาวุธยุทโธปกรณ์กำลังทางอากาศ การสร้างอาวุธที่ใช้ต่อต้านกำลังของกองโจรที่หลบหลีกง่าย

การที่อียิปต์เข้าไปมีบทบาทในเยเมน ทำให้อังกฤษโจมตีอียิปต์ทางวิทยุกระจายเสียงอย่างไม่หยุดหย่อนและแข็งกร้าว แต่อังกฤษก็ถูกทำให้ตกใจ ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาที่กำลังเพิ่มบทบาทมากขึ้นเนื่องจากอียิปต์เข้าแทรกแซงความมั่นคงของซาอุดีอาระเบีย ซึ่งการผลิตน้ำมันของซาอุดีอาระเบียมีความสำคัญต่อการคงอยู่ของฐานะของอเมริกาในยุโรปตะวันตก ชาวอียิปต์มองดูการปฏิวัติเยเมนว่าเป็นโอกาสของการแผ่ขยาย ขณะที่รัฐบาลเยเมนพบว่ารัฐบาลไม่สามารถดำเนินการงานทั้งหมดที่จำเป็นให้ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการร่างรัฐธรรมนูญถ้าปราศจากความช่วยเหลือของอียิปต์

ในเวลา 2-3 ปีต่อมา มีการฆาตกรรม ระเบิด และการโจมตีอย่างโหดร้ายเกิดขึ้นในคาบสมุทรอาหรับภาคตะวันตกเฉียงใต้ แต่ยังไม่สามารถสรุปผลได้ ไม่มีฝ่ายใดได้รับชัยชนะอย่างแน่นอน แต่รัฐบาลอังกฤษค่อยๆ ตระหนักว่า ตนไม่สามารถเอาชนะประชาชนได้ใน ค.ศ. 1967 อังกฤษรู้ว่าเกมสั้นๆ นี้ แต่อังกฤษจะออกไปอย่างสง่างามก็นั้นจะอย่างไรคำตอบก็คือองค์การสหประชาชาติซึ่งไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่จะนำไปสู่ความล้มเหลว องค์การสหประชาชาติ โดยคณะกรรมการ A U N ซึ่งเป็นคณะกรรมการเดียวกับที่ไปลิเบียและปาเลสไตน์ ได้เดินทางมาถึงเอเดนท่ามกลางการโจมตีต่อสู้ทั่วไปซึ่งการโจมตีนี้มีอยู่ทั่วไปและรุนแรงมากจนกระทั่งคณะกรรมการต้องเดินทางไปทั่วเอเดนโดยเฮลิคอปเตอร์ ในที่สุด ในเดือนสิงหาคม อังกฤษก็ถอนกองทัพกองสุดท้ายออกจากเอเดน

ในวันที่ 29 พฤศจิกายน ค.ศ. 1967 มีการประกาศจัดตั้งเอเดนให้เป็นสาธารณรัฐประชาชนแห่งเยเมนใต้ (The People’s Republic of South Yemen) พลเมืองของ

สาธารณรัฐแห่งนี้มีความชำนาญในการใช้เครื่องมือสงคราม แต่รัฐบาลขาดประสบการณ์ในการปกครอง และการแบ่งแยกอย่างขมขื่นทำให้เกิดผลอันเลวร้าย คนเหล่านี้ต่อสู้กันเองเพื่อแย่งชิงอำนาจในรัฐบาล จนกระทั่งอาจกล่าวได้ว่าเยเมนได้นี้กลายเป็นดินแดนที่มีความรุนแรงมากที่สุดของประเทศอาหรับก็ว่าได้

ขณะเดียวกันในส่วนที่เป็นเยเมน (เยเมนภาคเหนือ) สงครามเริ่มขึ้นด้วยสาเหตุเรื่องน้ำมันในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1967 มีการประชุมสุดยอดที่เมืองคาร์ทุมในประเทศเอธิโอเปีย ซึ่งทั้งอียิปต์และซาอุดีอาระเบียตัดสินใจและตกลงที่จะถอนความสนับสนุนออกจากเยเมนเหนือ อีหม่ามบาดร์ ถูกเนรเทศ ขณะที่ซัลลาห์ ประณามอียิปต์อย่างโกรธเคือง อียิปต์กวาดล้างฝ่ายตรงข้าม อียิปต์ประหารรัฐมนตรีมหาดไทย ดังนั้น ซัลลาห์ จึงเดินทางไปแบกแดดเพื่อแสวงหาผู้อุปถัมภ์ใหม่ ฝ่ายพวกกริฟฟิธลิกันได้อีกโอกาสจึงขับไล่ซัลลาห์ และพวกจงรักภักดีก็ได้โอกาสขับไล่บาดร์ และพยายามจะให้เกิดสงครามอีก ขณะที่มีการเผชิญหน้ากันทางทหารก็มีความพยายามที่จะเจรจาสันติภาพแต่ก็ล้มเหลว สงครามยังเหลืออยู่ทั้งในความเป็นจริงและในความทรงจำของประชาชนเยเมน

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 4

เหตุใดภายหลังสงครามปาเลสไตน์ ค.ศ. 1948 อียิปต์และซูดานจึงประสบปัญหาความไม่มั่นคงทางการเมืองอย่างรุนแรง

5. ปัญหาระหว่างประเทศอาหรับ

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาหรับทั้งหลายที่มีต่อกันยังคงเป็นคำถามที่ยังหาคำตอบไม่ได้โดยเฉพาะในด้านการเมือง พื้นฐานทางอุดมคติของอาหรับก็แตกต่างกันจนได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ แต่ในประเด็นนี้เป็นที่เข้าใจแล้วว่าความเคลื่อนไหวไปสู่สหพันธรัฐอาหรับหรือความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาหรับได้ถูกกระทำมาแล้ว หรือมีการพิจารณากันมาแล้วตั้งแต่ ค.ศ. 1919 เมื่อชาร์ฟ ฮุสเซนแห่งเมกกะได้ประกาศตนเป็นกษัตริย์ของชาวอาหรับดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศอาหรับได้ก่อตั้งสันนิบาตอาหรับขึ้น แต่สันนิบาตอาหรับมักจะเป็นสนามรบเท่า ๆ กับเป็นคณะกรรมการของความร่วมมือกัน ซึ่งมีผลกระทบต่อนโยบายสำคัญของสมาชิกของสันนิบาต สันนิบาตอาหรับพยายามที่จะร่วมมือกันในการเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามปาเลสไตน์แต่ความพยายามดังกล่าวก็ล้มเหลวลง ความพยายามของสันนิบาตอาหรับในการสร้าง “อาหรับปาเลสไตน์” เป็นเพียงการทำให้ความแตกต่างอย่างลึกซึ้งระหว่างพระเจ้าฟารุคแห่งอียิปต์และพระเจ้าอับดุลลาห์แห่งจอร์แดนกลายเป็นจุดเด่นขึ้นเท่านั้น

ด้วยเหตุนี้เอง ขณะที่พระเจ้าฟารุคถูกกำจัดจากการทำรัฐประหารและอียิปต์ก็ได้รับรัฐบาลของคนหนุ่มที่เป็นทหารและมีการปฏิรูป ขณะที่อิรักและซาอุดีอาระเบียยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของสิ่งที่ชาวอียิปต์มองว่าเป็นระบบการปกครองแบบเก่า ดังนั้นความสนับสนุนที่จะได้รับอียิปต์จึงขาดแคลนอย่างเห็นได้ชัด

ดังที่ ทอม ลิตเติล (Tom Little) ซึ่งเป็นนักหนังสือพิมพ์และนักเศรษฐศาสตร์ของตะวันออกกลางได้เขียนไว้เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 1955 ในการประชุมสันนิบาตอาหรับที่ไคโรว่า

“มีการประชุมสันนิบาตอาหรับที่ไคโร ในเดือนตุลาคม ในบรรยากาศที่เป็นมิตร ภายหลังจากได้เถียงอย่างรุนแรงระหว่างอิรักและอียิปต์ระหว่าง 9 เดือนแรกของปี ค.ศ. 1955 นับเป็นการเพียงพอที่จะรับประกันความพอใจของรัฐบุรุษอาหรับ...ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของอาหรับไม่ได้คงอยู่ ฉันขอถามว่าแล้วมันเคยมีหรือไม่...สันนิบาตอาหรับเกิดจากความไม่สามารถที่จะรวมกันทางการเมือง ชาวอาหรับได้เหยียดความฝันของตนอย่างรุนแรง”⁷

ขณะที่ปัญหาปาเลสไตน์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อชาวอาหรับจะเห็นได้ว่า เมื่อนายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส รัฐมนตรีต่างประเทศอเมริกา เดินทางไปเยือนตะวันออกกลางใน ค.ศ. 1953 เขาพบว่าเมื่อไรก็ตามที่เขาพูดถึงการข่มขู่ของลัทธิคอมมิวนิสต์ เพื่อนชาวอาหรับของเขาก็เห็นด้วยและมักจะเสริมว่าลัทธิคอมมิวนิสต์มีอันตรายเท่าๆ กับอิสราเอล

5.1 ปัญหาพรมแดน

ในความเป็นจริงตะวันออกกลางไม่เคยพบกับความสงบอย่างแท้จริงเลย ทั้งๆ ที่มีการสงบศึกในฤดูใบไม้ผลิ ค.ศ. 1949 จากสงครามปาเลสไตน์ครั้งแรก แต่พรมแดนของอิสราเอลมีลักษณะเป็นแนวหน้ามากกว่าเป็นพรมแดนทุกๆ วันจะมีปัญหาต่างๆ การจลาจล การโจมตีของหน่วยคอมมานโด การส่งทหารไปป้องกัน การยิงต่อสู้กัน และการยิงข้ามพรมแดนระหว่างซีเรีย-อิสราเอล จอร์แดน-อิสราเอล และอียิปต์-อิสราเอล ทั้งหมดนี้เป็นการปฏิบัติการอย่างธรรมดาซึ่งเกิดขึ้นทุกๆ วัน เหตุการณ์นับพันเรื่องที่เกิดขึ้นระหว่าง ค.ศ. 1949 และ ค.ศ. 1955 สร้างปัญหาความยุ่งยากให้กับคณะกรรมการร่วมกันขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งทำหน้าที่ดูแลการสงบศึกชั่วคราว

จะเห็นได้ว่า เส้นแนวสงบศึกก็ถูกลากตามขบวนการเพียงให้พอเหมาะกับแผน-การณ์ทางทหารมากกว่าจะคำนึงถึงด้านเศรษฐกิจและสังคมหรือแม้แต่เกณฑ์ทางจตุยทธศาสตร์ นับว่าเป็นพรมแดนที่เลวร้ายที่สุดในบริเวณพรมแดนจะมีชาวอาหรับประมาณ 150,000 คน ซึ่งไม่ใช่พวกที่อพยพเข้ามาแต่เป็นพวกที่ได้รับบาดเจ็บในสงครามปาเลสไตน์ คนเหล่านี้มีความรู้สึกโกรธ หิวโหย และผิดหวังในวิถีชีวิตการเมืองของจอร์แดน ที่ซึ่งพวกเขาส่วนใหญ่เข้าไปอาศัยอยู่

⁷Ibid., p. 202.

5.2 ปัญหาผู้ลี้ภัยอาหรับ

พวกอาหรับอื่นๆ ที่บาดเจ็บจากสงครามปาเลสไตน์ใน ค.ศ. 1948 มีจำนวนนับล้านๆ คนก็กระจัดกระจายอยู่ในประเทศอาหรับที่อยู่รอบด้าน อาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยโดยได้รับเงินช่วยเหลือจากองค์การสหประชาชาติในอัตราคนละน้อยกว่า 2 ดอลลาร์ต่อเดือน องค์การสหประชาชาติให้การรักษายาพยาบาล อาหาร แต่พวกอาหรับเหล่านี้มีความรู้สึกต่ำต้อย หมดหวัง มีความทรงจำในอดีตและฝันถึงอนาคต จำนวนผู้ลี้ภัยเพิ่มมากขึ้นทุกปีๆ แม้จะมีพวกเก่าที่ตายไป พวกเขามขขึ้นไม่พอใจเจ้าของประเทศที่เป็นผู้กำหนดโชคชะตาของพวกเขาหนึ่งเป็นจำนวนผู้ลี้ภัยเหล่านี้ได้ฆ่าพระเจ้าอับดุลลาห์ รัฐบุรุษอาหรับแห่งจอร์แดน ความต่ำต้อย ความละอาย เป็นคำฟ้องของพวกเขาต่อรัฐบาลอาหรับทั้งหลายที่เคยสัญญาว่าจะปกป้องพวกเขา

5.3 การโจมตีของอิสราเอล

อิสราเอลเตรียมพร้อมสำหรับการแก้เผ็ดต่อเหตุการณ์บริเวณพรมแดนที่กำลังดำเนินอยู่ ดังนั้นในเดือนมีนาคม ค.ศ. 1954 กองทัพอิสราเอลโจมตีเมือง นัทห์ฮาลิน (Nahhalin) ในจอร์แดนและโจมตีฉนวนกาซา ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1955 ฉนวนกาซาเป็นฐานทัพที่สำคัญของอียิปต์ก็กลายเป็นเป้าของกองทัพอิสราเอล มีชาวอียิปต์บาดเจ็บและตายประมาณ 69 คน การโจมตีครั้งนี้กระตุ้นอียิปต์ให้คำนึงถึงความจำเป็นที่จะต้องมอาวุธที่ดีกว่านี้ ครั้นเมื่ออียิปต์ไม่สามารถได้อาวุธจากตะวันตกตามต้องการ อียิปต์จึงแสวงหาจากที่แห่งอื่น ในเดือนกันยายน ค.ศ. 1955 นัสเซอร์ประกาศว่า เช็กโกสโลวาเกียจะจัดหาอาวุธจำนวนมากให้แก่อียิปต์

การประกาศดังกล่าวทำให้สหรัฐอเมริกาพิจารณาว่ามีอันตรายอย่างมากทั้งนี้เพราะแสดงว่าแผนการณ์ “Northern Tier”⁸ มีอุปสรรค แต่สำหรับอาหรับโดยเฉพาะอียิปต์ยังคงรู้สึกถึงประวัติศาสตร์ที่ขมขื่นอันยาวนานในการมีความสัมพันธ์กับตะวันตก จึงพอใจ เช็กโกสโลวาเกีย นัสเซอร์ได้ทำในสิ่งที่ไม่ไม่มีใครคิดว่าจะเป็นไปได้ เขาใช้สงครามเย็นในการทำให้กิจกรรมของอาหรับเป็นเรื่องระหว่างชาติ ดังนั้นจึงปรากฏการณ์ชัดว่านัสเซอร์ได้รับความช่วยเหลือจากทั้งโลกตะวันตกและโลกตะวันออก

การต่อสู้บริเวณพรมแดนรุนแรงมากขึ้น กองกำลังอิสราเอลโจมตีฐานทัพซีเรียในวันที่ 22 ตุลาคม โจมตีฐานทัพอียิปต์ในวันที่ 2 พฤศจิกายน และตีกองรักษาด่านของซีเรียในวันที่ 11 ธันวาคม จากการโจมตีเหล่านี้ทำให้อิสราเอลถูกตำหนิโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ ชาวอาหรับมองดูว่าอิสราเอลเป็นประเทศตะวันตก ส่วนประเทศอาหรับโดยเฉพาะอียิปต์

⁸อเมริกามองเห็นความสำคัญของการป้องกันตะวันออกกลางมากขึ้น ดังนั้นจึงเกิดสัญญาที่เรียกว่า “The Northern Tier” ซึ่งรวมทั้งกรีซ ตุรกี และอิหร่าน ได้เข้าร่วมในสัญญาดังกล่าว สัญญานี้มีผลในแผนการณ์ให้ความช่วยเหลือทางทหารแก่ประเทศในตะวันออกกลางเพื่อจำกัดวงล้อมการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์

เพิ่มการโฆษณาชวนเชื่อต่อต้านตะวันตกมากขึ้น ในจอร์แดนมีการเดินขบวนต่อต้านรัฐบาลที่เป็นฝ่ายตะวันตกและต่อต้านสัญญาแบกแดด รัฐบาลออสเตรียและความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น จนกระทั่ง ค.ศ. 1956 ข้าราชการชาวอังกฤษซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชากองทัพจอร์แดน ที่ชื่อ กลุบ ปาซา ถูกปล่อยตัว ซึ่งอาจเป็นเพราะความเคลื่อนไหวโดยรัฐบาลจอร์แดน

5.4 อียิปต์ประกาศยึดคลองสุเอซ

ความสัมพันธ์ที่เลวลงระหว่างอียิปต์กับตะวันตก เห็นได้ชัดจากการที่นายดัลเลส รัฐมนตรีต่างประเทศของอเมริกาประกาศในวันที่ 20 มิถุนายน ค.ศ. 1956 ว่าอเมริกาจะถอนเงินที่ให้อียิปต์ยืมจำนวน 200 ล้านดอลลาร์ ซึ่งอียิปต์จะใช้ในการก่อสร้างเขื่อนอัสวาน นัสเซอร์ ได้ตอบอย่างทันควันโดยการยึดกิจการคลองสุเอซให้เป็นของประเทศในวันที่ 26 กรกฎาคม ค.ศ. 1956

อย่างไรก็ตามปฏิกิริยาโต้ตอบของตะวันตกที่มีต่อการกระทำของนัสเซอร์ก็สลับซับซ้อน ในวันที่ 2 สิงหาคม รัฐมนตรีต่างประเทศของอังกฤษ ฝรั่งเศส และอเมริกาประชุมกันที่ลอนดอน และได้แต่งตั้งคณะกรรมการร่วมส่งไปไครเพื่อพยายามทำความเข้าใจประนีประนอมแต่ไม่ประสบความสำเร็จ อียิปต์ยังคงควบคุมคลองสุเอซต่อไป ถึงแม้ว่าจะมีการข่มขู่ต่อทรัพย์สินของชาวอียิปต์ที่อยู่ ต่างแดนก็ไม่สามารถทำให้นัสเซอร์เปลี่ยนแปลงได้ อียิปต์เสนอจ่ายค่าชดใช้ต่อผู้ถือหุ้นในบริษัท แต่ย้ำว่าคลองสุเอซเคยเป็นของชาวอียิปต์และจะเป็นของชาวอียิปต์ตลอดไป ภายหลังจากเคลื่อนไหวและการประกาศโดยพรรคต่าง ๆ ทั้งหมดในวันที่ 29 ตุลาคม อิสราเอลก็โจมตีอียิปต์แม้จะมีคำเตือนจากอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส ซึ่งยื่นคำขาดต่อทั้ง 2 ฝ่ายแล้วก็ตาม อิสราเอลก็พยายามระเบิดอียิปต์และรุกเข้าถึงเขตคลองสุเอซ ได้ในวันที่ 2 พฤศจิกายน ต่อมาในวันที่ 5 พฤศจิกายน กองกำลังร่วมกันระหว่างอังกฤษและฝรั่งเศสยึดได้ เมืองท่า ซาอิด (Port Said) แต่แจ้งแก่องค์การสหประชาชาติว่าจะมีคำสั่งหยุดยิงในวันที่ 7 พฤศจิกายน

ยิ่งกว่านั้น ขณะที่ฝ่ายสัมพันธมิตรตะวันตกมีจุดประสงค์และแผนการณ์อย่างรอบคอบ ในการล้มอำนาจของนัสเซอร์ แต่แผนการณ์ก็ล้มเหลว ทั้งนี้เพราะชาวอียิปต์โดยเฉพาะกองโจร และกำลังทัพกึ่งทหารต่อสู้ได้ดีกว่าที่คาดไว้และไม่มีความพยายามในการทำรัฐประหาร

ขณะที่เหตุการณ์ยังคงที่อยู่ก็ปรากฏชัดว่าการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญได้เกิดขึ้นในฉากของตะวันออกกลาง คลองสุเอซทำให้ชาวอียิปต์คงอยู่ อียิปต์กำลังหาทางเพื่อที่จะนำเอาอาวุธที่เพียงพอเพื่อป้องกันความพ่ายแพ้บางอย่างอื่นในอันที่จะเกิดขึ้น กลุ่มชนชาวยิว ชาวอังกฤษ และชาวฝรั่งเศสอาศัยอยู่ในอียิปต์ในฐานะชนกลุ่มน้อยมักสูญเสียทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม อียิปต์ก็ได้ปิดช่องทางผ่านบริเวณช่องแคบติรานไปสู่ท่าเรือของอิสราเอลที่เมืองอีลาทในบริเวณอ่าวอะกาบา ความล้มเหลวของอียิปต์ดังกล่าวและสิทธิในการปิดทางน้ำโดยไม่ให้เรืออิสราเอลผ่าน จะกลายเป็นสาเหตุสำคัญของการต่อสู้อีกครั้งในเดือนมิถุนายน ค.ศ. 1967

การที่กองทัพอังกฤษและฝรั่งเศสถอนออกไปจากอียิปต์นั้นเป็นสัญลักษณ์ของการสิ้นสุดศตวรรษของอิทธิพลของต่างชาติ ดังนั้นสิ่งที่อียิปต์กระทำเป็นอันดับแรกก็คือการระเบิดอนุสาวรีย์ เฟอร์ดินาน เดอ เลสเซปส์ (Ferdinand de Lesseps)

วิกฤตการณ์คลองสุเอซได้ทำให้นัสเซอร์กลายเป็นวีรบุรุษอาหรับ ก่อนที่นัสเซอร์จะทำให้บริษัทคลองสุเอซเป็นของประเทศนั้นและการซื้ออาวุธจากกลุ่มโซเวียต นัสเซอร์ถูกชาวอาหรับจำนวนมากมองว่าเป็นคนเข้มแข็งแต่เป็นคนสมัยใหม่ที่จืดชืด ชาวอาหรับมองว่าคลองสุเอซมีความสำคัญมากต่อชีวิตของอียิปต์ ในความคิดของอาหรับ อียิปต์เป็นผู้หยุดยั้งอังกฤษ ฝรั่งเศส และอิสราเอล นัสเซอร์เป็นผู้ชนะ จะเห็นได้ว่าชาวอาหรับจำนวนมากสนับสนุนอียิปต์ ดังที่ชาวเลบานอนได้ตัดท่อน้ำมันที่ตรีโปลี และชาวซีเรียได้ระเบิดท่อน้ำมันของบริษัทของอิรัก แต่บริษัทน้ำมันของอเมริกาคือ ARAMCO ไม่ได้รับอันตราย ความรู้สึกพอใจของชาวอาหรับที่มีต่อนัสเซอร์สูงมากจนกระทั่งกษัตริย์อูสเซนแห่งจอร์แดนเชื่อว่าพระองค์อาจต้องสูญเสียบัลลังก์ พระองค์ได้ต่อต้านนักชาตินิยมหัวรุนแรงในเดือนเมษายน ค.ศ. 1957 ขับไล่นายกรัฐมนตรี และผู้บังคับบัญชา กองทัพและตั้งรัฐบาลใหม่ในลักษณะเดียวกับที่ปู่ของพระองค์ คือ พระเจ้าอับดุลลาห์ได้ทำมาแล้ว

อย่างไรก็ตามประเด็นสำคัญซึ่งช่วยคลี่คลายปัญหานี้ได้ก็คือ เรื่องความพยายามของตะวันตกโดยเฉพาะระหว่าง ค.ศ. 1953-1955 ซึ่งเป็นความพยายามที่จะทำให้โลกอาหรับ เป็นพื้นที่ป้องกันตามสัญญาภายหลังสงครามเกาหลี สหรัฐอเมริกาพยายามผลักดันพันธมิตรในยุโรปให้มาสู่ตะวันออกไกล นับเป็นนโยบายของอเมริกาที่จะทำให้พันธมิตรกล้าที่จะแสดงความเป็นผู้นำ และเนื่องจากตะวันออกกลางเป็นดินแดนใต้อิทธิพลของอังกฤษและเป็นดินแดนที่อังกฤษมีความรู้ความชำนาญ คำแนะนำของอังกฤษและความเป็นผู้นำจึงมีความสำคัญ ในความคิดของอังกฤษคิดว่าอียิปต์เป็นศูนย์กลางกำลังทหาร ฐานทัพของอังกฤษที่บริเวณคลองสุเอซรองรับเครื่องมือทางทหารที่สำคัญสำหรับพื้นที่ทั้งหมด ดังนั้น ในต้น ค.ศ. 1951 อังกฤษจึงพยายามที่จะทำให้อียิปต์เข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับตน แต่ในขณะเดียวกันอังกฤษก็ไม่พอใจที่อียิปต์เรียกร้องให้ชูดานมารวมกับตนและอังกฤษก็ไม่พอใจรัฐบาลอียิปต์ ภายใต้ผู้นำฮัสซาปาซา ซึ่งเป็นรัฐบาลที่คอร์รัปชันและอ่อนแอ ดังนั้น ทั้งอังกฤษและอียิปต์จึงยังไม่สามารถประนีประนอมกันได้ในประเด็นนี้

กิจกรรมการเรียนรู้ที่ 5

ท่านคิดว่าปัญหาเรื่องพรมแดนของประเทศอาหรับ และปัญหาผู้ลี้ภัยอาหรับคืออุปสรรคอย่างใหญ่หลวงต่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศอาหรับมากน้อยเพียงใด

สรุปท้ายบท

การสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งให้เห็นการเริ่มต้นที่แท้จริงของเอกราชและการรักษาสิทธิของตนเองในประเทศอาหรับทั้งหลาย ตลอดจนความพยายามของผู้นำอาหรับในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศอาหรับ แต่เนื่องจากความอ่อนแอและความเป็นศัตรูกันเองระหว่างผู้นำของรัฐบาลอาหรับทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเมื่อต่างก็มุ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับปัญหาปาเลสไตน์เพื่อผลประโยชน์ของประเทศตนก็ยิ่งสร้างความแตกแยก โดยเฉพาะภายหลังสงครามปาเลสไตน์ ทำให้รัฐบาลอาหรับทั้งหลายประสบกับปัญหาการเมืองมากขึ้นกว่าเดิมหลายเท่า

การประเมินผลท้ายบท

1. จงอธิบายโดยสรุปถึงสถานการณ์ของประเทศอาหรับขณะอยู่ภายใต้การปกครองของมหาอำนาจจนกระทั่งได้รับเอกราช
2. เหตุใดโลกอาหรับจึงเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามปาเลสไตน์ และอะไรคือสาเหตุของความพ่ายแพ้หรือความล้มเหลวของอาหรับในสงครามปาเลสไตน์
3. จงอธิบายถึงสาเหตุของความไม่มั่นคงทางการเมืองของอียิปต์และซูดาน ภายหลังสงครามปาเลสไตน์
4. รัฐบาลอาหรับประสบปัญหาหาระหว่างประเทศอะไรบ้าง จงอธิบายถึงปัญหานั้นๆ มาโดยละเอียด